

קונטרס

יום הבבואה

ספורים נפלאים אמרות טהורות ושיחות קודש
בקדשת ימי חג השבועות

נובעים ממקור מים חיים, נחל נבע מקור חכמה
הוא אדוננו מורנו ורבנו, צדיק יסוד העולם, אור ישראל וקדושו
רבנו נחמן מברסלב זיע"א

ואחריו יאיר נתיב, תלמידו הגדול, גאון עזנו ותפארתנו
מורנו הרב רבי נתן מברסלב זיע"א
תלמידיהם ותלמידי תלמידיהם מדור לדור
נשמעו לדור אחרון מזקן אנשי שלומנו, הרב החסיד
רבי לוי יצחק בענדער זכרוננו לברכה

באו לדפוס בסדרת הספרים
'שיח שרפי קדש' - ברסלב

לזכרון עולם בהיכל ה'

לעדי עד יוחק בספר החסיד המופלא והמופלאג במעשיו ומידותיו, הוא הגבר הקים עולה של הדפסת ספרי רבינו ומסד נפשו כל ימיו להשקות ולהדוות צמאונם של ישראל מאוצרותיו של רבינו הקדוש הננמ"ח במחשבה דיבור ומעשה כתב הדפיס והפיץ אלפים ורבות ספרי קודש מתורת רביה"ק ותלמידיו

הרה"ח רבי **אברהם נחמן שמחה**

ב"ד אלעזר **זוייצהנדלר** זצ"ל

מייסד אגודת "משך הנחל" להדפסת והפצת ספרי מוהר"ן מברסלב זצ"ל
נלב"ע ביום כ"ד אדר ב' תשע"ד

ת.נ.צ.ב.ה.

נדפס בארץ ישראל על נייר חו"ל שאין בו חשש חילול שבת ח"ו - Printed In E. israel

בתי כנסיות, ישיבות, ספריות, בתי כלא וכדו המעוניינים לקבל חינם את ספרי מוהר"ן מברסלב זצ"ל יפנו במכתב בקשה בדואר לכתובת דלהלן.
כמו"כ ניתנת אפשרות להנציח בספרים שמות יקיריכם שיהלכו לעולמם

בדבר פרטים נא לפנות אגודת משך הנחל ת.ד. 5719 ירושלים 91056
טלפון 02-627-3120 פקס 02-626-2579
לתרומת קודש עבור הדפסת ספרי רבי"ל ניתן להפקיד בבנק הדואר מס' חשבון 7-37621-4

©

copyright

שיח שרפי קודש - תש"פ

כל הזכויות שמורות הן על פי דין תורה והן להבדיל עפ"י החוק הבינלאומי, ואנו אוסרים בכל תוקף כל אופן של הדפסה, צילום והעתקה, תרגום, איכסון במחשב, וכל כיוצא בלי רשות מפורשת בכתב מהמלכה"ד, ואין הספר נמכר אלא על מנת הנ"ל וכן שלא ייעשה בו שימוש שלא כדין, ושארית ישראל לא יעשו עוולה

יום הבכורים

נסיעתו לארץ ישראל

אייר תקנ"ח - קיץ תקנ"ט

מ - מא

חלק א'

בַּעַת שְׁנֹסַע לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, בַּתְּחִלַּת נְסִיעָתוֹ מִבֵּיתוֹ שַׁבַּת בְּקָהֳלָה סְאֲקִילָע (הַנְּקִרָאָת עַכְשָׁו וְוַאֲזַנִּישְׁעַנְסִק) א וְכוּ; מִקְהֵלֶת סְאֲקִילָע נָסְעוּ לְעִיר נִיקוּלַּאֲיִיב, וְשָׁם הִיָּתָה סְפִינָה עֲבוּר חֻטִּים, וְנָסַע רַבְּנוּ עִם אוֹתָהּ הַסְּפִינָה דְרָךְ חוּרְסָאן וְאָדְעַס לְעִיר סְטַאמְבוּל; וּבְחַג הַשְּׁבוּעוֹת הִזָּה רַבְּנוּ בְּחוּרְסָאן, וְאַחֲרֵי שְׁבוּעוֹת נָסְעוּ עִם הַסְּפִינָה לְעִיר אָדְעַס לְפַע דְרָךְ שָׁם לְסְטַאמְבוּל וְכוּ:

א. והנה רבינו יצא לדרכו מעירו מעדוועדיווקע ביום ח"י אייר תקנ"ח שחל אז ביום ששי, ערב שבת פרשת אמור, וכבר על אותה שבת פרשת אמור הנ"ל שבת רבינו בעיר סאקילע שהיא במרחק עצום ורב מאוד מאוד ממעדוועדיווקע, ואין זה אלא שידוד הטבע של קפיצת הארץ. [סיפור דומה של 'שידוד הטבע של קפיצת הארץ' ראה ב'כוכבי אור' חלק 'אנשי מוהר"ן' (השני) אות ט', וב'שיחות וסיפורים' כרך ו' אות ו'].]

סד

תורה ד' (ליקוטי קמא) - "אנכי": ידוע שהתורה הזו נאמרה בזלאטיפאליע בחג שבועות וכו', ובהתורה הזאת נכללו גם כן גדולי מקרביו שהיו גם כן על חג השבועות הנ"ל, הינו הרב רבי שמואל אייזיק והרב רבי יודל והרב רבי אהרן זכרם לברכה לעולם הבא, ועליהם רומז אדונינו מורנו ורבנו זכרנו לברכה לעולם הבא מה שנאמר שם "ובכל פעם שבאין אל הצדיק ומתודים":

(רבי אברהם שטערנהארץ, רינת ציון ד)

נסיעתו לזאסלאב

ניסן תקס"ז - אחרי שבועות תקס"ז

פג

בעת שחלתה הרבנית זוגתו של רבנו, רצה רבנו שתסע לקהלת קדש אוסטרעהא לקבל רפואות אצל הדאקטור גארדע (יש אומרים שהיה גר צדק, ויש אומרים שהיה בעל תשובה), רופאו של הרב המגיד הגדול ממעזריטש ז"ל שהיה דר שם, אולם היא כשפאה לאוסטרעהא לא רצתה

ב. ראה את כל ההמשך בשיחות השייכות ל"ליקוטי מוהר"ן על תורה ד' קמא, להלן חלק ג' סימן תקנ"א.

ג. רבי אהרן גארדיא שהיה רופאו של קיסר פרוסיה התקרב ליהדות על ידי המגיד ממעזריטש והפך להיות אחד מתלמידיו, והתעסק ברפואת רגלו של המגיד. נלב"ע כ"ו אדר ב' תק"ע, ומנוחתו כבוד באוסטראה; [מובא על רבי אהרן שהיה מתנגד לרופאים ולרפואות, אלא שלא נמנע מלעזור לחולים שפנו אליו].

לְהִתְרַפָּא אַצְלוּ, וְאָמְרָה שְׁטוּב לְפָנֶיהָ לְהִתְרַפָּא בְּקֵהֶלֶת קֹדֶשׁ זְאִסְלָאב, כִּי יֵשׁ שָׁם דְּאִקְטוּרִים גְּדוּלִים, וְגַם יֵשׁ לָהּ שָׁם בְּנֵי מִשְׁפָּחָה שֶׁהֵיוּ דָרִים שְׂמִי, וְהִכְרַח רַבְּנּוּ לְנִסּוּעַ עִמָּה לְזְאִסְלָאב; וּבָאוּ לְזְאִסְלָאב סָמוּךְ מְאֹד לְחַג הַפֶּסַח תַּקְס"ז, וְשָׁם נִסְתַּלְקָה וְנִפְטְרָה אַחַר כֶּן בְּעָרֵב שְׁבוּעוֹת¹:

פד

כְּשֶׁשָּׁהָה רַבְּנּוּ בְּחַג הַשְּׁבוּעוֹת שְׁנַת תַּקְס"ז בְּעִיר זְאִסְלָאב, צָוָה אָז לְאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ שְׁלֹא יָרִים אִישׁ אֶת רִגְלוֹ לְבוֹא אֵלָיו כְּדָרְכָם בְּכָל שָׁנָה, אוֹלָם מוֹרְנוּ רַבִּי נִפְתָּלִי שְׂדֵעַ שְׁבַאֲמַת רְצוֹן רַבְּנּוּ הוּא שְׂיָבוֹאוּ אֵלָיו הַלֵּךְ וְכָתַב מִכְתָּבִים לְכָל הַמְּקוֹמוֹת שְׁפִזּוּרִים בָּהֶם אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ, וְזִרְזוּ אוֹתָם שְׂאָף עַל פִּי כֵן יִסְעוּ וְיִלְכוּ לְרַבְּנּוּ לְקֵהֶלֶת קֹדֶשׁ זְאִסְלָאב²;

ד. ראה ב'חיי מוהר"ן' סימן ק"ה: "חותנו [של רבינו] היה איש נכבד מאוד ומיוחס, מקור חוצבו היה בזאסלאב".

ה. כמובא ב'חיי מוהר"ן' סימן קנ"ג ובימי מוהרנ"ת' חלק א' סימן י"ט.

ו. ראה בימי מוהרנ"ת' חלק א' סימן כ': "הנה דרכנו היתה לנסוע אליו תמיד על חג השבועות, ורבינו ז"ל הבין שיצטרך להתעכב בקהילת קודש זאסלאב גם בחג השבועות, וכתב לנו איגרות שלא ירים אחד מאיתנו את רגלו לבוא אליו על שבועות - ('א ש'ארפער לשון: מען זאל זיך ניט דערוואַגן קומען אויף ש'בועות'. רל"י), אבל רבי נפתלי גרו יאיר מנעמרוב שהיה פה בכל פעם וראה את האיגרת פה קודם לכל אנשי שלומנו, עמד וכתב לי ולכמה מאנשי שלומנו וזירז אותנו שאף על פי כן ניסע ונלך לרבינו ז"ל לקהילת קודש זאסלאב - ('רבי נפתלי האט געשריבן צו אַלע אויגערע מענטשן אַז יעדער איינער זאל פֿאַרן. רל"י); וכן עשו פה ברסלב ואנשי נעמרוב וטעפליק ודאשיב וכו', ונסעו לזאסלאב על שבועות".

ז. וראה בעניין זה ב'חיי מוהר"ן' סימן ת"ו: "וכן הוא נוהג לדורות, שכששואלין להרב והמנהיג על דבר שיש בו כעין מסירת נפש - צריך להשיב 'לאו', אף על פי שבאמת לאמיתו רצונו שימסור נפשו וישבר כל המניעות, על כן מי שרוצה להתקרב ולשבר המניעות באמת לאמיתו צריך לזהר מאוד לבלי לשאול אותו בזה כלל; ועוד תבין עניין

וְאִכְּנָן בָּאוּ וְנִתְקַבְּצוּ שֵׁם רַבִּים מְאַנְשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ עוֹד קִדְּם לְחַג הַשְּׁבוּעוֹת,
וְהִיְתָה אַז הַתְּקָרְבוֹת מְיַחֲדָת בֵּין רַבְּנוּ הַקְּדוֹשׁ וּבֵין תַּלְמִידָיו, יוֹתֵר מִשָּׂאָר
הַשָּׁנִים - "ס'איז געווען אזא מין התקרבות, מערער פון אלע יארן".

רַבְּנוּ שָׁהָה שֵׁם בְּזַאסְלָאב בְּבֵית כְּנֶסֶת קָטָן שְׁהָיָה שִׁיף לְהַחֲטִיטִים שְׁפִעֲרִי",
וְאַנְשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ הַתְּפִלּוֹ כְּדַרְכָּם וְצִעְקוֹ לֵה' יִתְבָּרַךְ בְּהַתְּעוֹרוֹת
וּבַהֲתַלְהֵבוֹת, בְּפָרֵט בְּכַרְפֵּת סְפִירַת הָעֵמֶר וְכוּ', וּבְכָל יוֹם בָּאוּ עוֹד וְעוֹד
מְאַנְשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ לְשָׁהוֹת עִם רַבְּנוּ בְּחַג הַשְּׁבוּעוֹת, וְהָיוּ צוֹעְקִים

זה במקומות אחרים שמדברים מעניינים כאלה, והבן מאוד". (רל"י); וראה גם 'חיי מוהר"ן'
סימן של"ו בעניין שבועות הנ"ל בזאסלאב, ושם בסימן של"ז: "קודם שבועות הנ"ל
[תקס"ז] עמדו לפניו אנשי זאסלאב וסיפרו לפניו מעשיר אחד שנתן מעות הרבה להרב
הקדוש רבי ברוך ז"ל; ועמד אז לפניו גם כן איש אחד מנעמרוב, והיה עני גדול. ענה רבינו
ז"ל ואמר להם: 'העני הזה נתן לי יותר מזה כפי בחינתו ומדרגתו'; כי הוא היה מפרנס
עצמו ממלמדות, וכאשר שמע בימי הפסח הקדושים (שאז זמן שכירות מלמדים) שרבינו
ז"ל הוא בזאסלאב, ומי יודע, אולי יתעכב שם עד אחר שבועות, ואם ישכיר את עצמו
למלמד לא יוכל להיות אצלו על שבועות מחמת ביטול התלמידים זמן רב (כי המרחק
מנעמרוב לזאסלאב רב מאוד, ויהיה עליו להיעדר משך חודש שלם בהליכתו וחודש נוסף
בחזרתו) - ועל כן לא רצה להשכיר עצמו למלמד, וישב כל הקיץ הנ"ל בלי שום עסק
ופרנסה; 'נמצא שהתנדב לבו בשביל התקרבותו אלי יותר מהעשיר הנ"ל" - "זאסלאב איז
זייער ווייט פון נעמרוב, ער דארף גיין א חודש צייט אהין און א חודש צייט צוריק פון
זאסלאב; האט ער זיך דעם זימער נישט געמאכט קיין מילומדות, האט ער זיך דאך אוועק
געגעבן אינגאנצן פאר מיר, געבט ער מיר מערער". (רל"י).

ח. ראה 'עלים לתרופה' ב'מכתבי רבינו', מכתב מיום ה' אמור שנת תקס"ז: "וכשתשלחו
לי איגרת תשלחו לקהילה קדושה זאסלאב, לבית הרב דחייטים וכו"; גם בזמננו היו לכל
בעלי המלאכות באומאן בתי כנסת משלהם: חייטים, סנדלרים, סבלים, רופאים וכיוצא
בזה. לרופאים היה בית כנסת עשיר ומפואר. (רל"י).

ט. "אז דער רבי איז געווען דארטן, איז אנגעקומען מענטשן אויף שבועות אביסל פריער,
אן ארימאן קומט פריער, ער גייט דאך ממילא צופוס, ס'איז געווען אזעלכע וואס זענען
געגאנגען צופוס עטליכע וואכן אנקומען צום רבי', ארימעלייט וואס האבן נישט געהאט
אויף הוצאות" - "כשרבינו היה שם כבר באו אנשים על שבועות קצת קודם, עני מגיע

ומרעישים יותר בתפלתם. ובא שמש בית הכנסת ששמש שם גם את רבנו, ולא ידע שאנשים אלו הם מאנשי רבנו, ונכנס לרבנו להתאונן לפניו ז"ל על שהגיעו לבית הכנסת אנשים 'משגעים' (כי כן היו נדמים בעיניו) שצועקים ומרעישים כל כך בתפלתם, ומאריכים בספירה עד שאינו יכול לנעל את בית הכנסת כדרכו - ('ס'איז געקומען עפעס מענטשן משגעים, זיי האלטן אין איין שרייען און שרייען, און לאזן ניט צומאכן די שויל'); ולא השיב לו רבנו דבר, רק חייך קצת.

ומיום ליום באו עוד אנשים וצעקו והפריעו לו יותר, והשמש כבר לא יכול היה לסבל זאת, ובא שוב ושוב לרבנו אודות האנשים ה'משגעים' פנ"ל - ('וואס איז דאס? איך קען דאך נישט אויסהאלטן!') - 'מה זאת? הרי אינני יכול לסבל זאת!'), ושוב לא השיבו רבנו דבר; וכן היה גם אחר כך, בעת שנתקבצו אנשי שלומנו לאמירת ספירת העמר בלילה האחרון קדם שבועות בקולות וצעקות נוראות שלא היה השמש יכול לסבל זאת פנ"ל. אך אחר כך כשהגיע שבועות, וראה

מוקדם, הוא הרי הולך ממילא ברגל, היו כאלו שהלכו כמה שבועות רגלי בכדי להגיע לרבינו, עניים כאלו שלא היה להם כדי הוצאות הנסיעה". (רל"י).

י. וראה בחיי מוהר"ן סימן ע"ח: "ומזה הבננו מיד שהוא רוצה להחזיר העטרה ליושנה, שיחזרו להתעורר להתפלל בכוונה והתלהבות ובכוח גדול וכו'; כי בתחילת ימי רבינו הקדוש כבר התחילו החסידים להתקרר וכו', והוא ז"ל יגע וטרח הרבה לתקן כל זה וכו'", עיין שם. כי כבר בימי רבינו ז"ל היתה נחשבת עבודה זו של צעקה בעת התפילה לדבר משונה שה'עולם' לא רצה לידע ממנו ולסבלו. (רל"י); וראה עוד להלן חלק ב' סימנים ק"ח ק"ט; ובחלק ג' סימן צ"ד: "רבינו הקדוש אמר: 'א יונגערמאן דארף שרייען און שרייען און שרייען צו דעם אויבערשטן' - 'אברך צריך לצעוק ולצעוק ולצעוק לה' יתברך'".

יא. ראה להלן חלק ב' סימן שצ"ה מגודל הפחד ויראת ה' ששררו בליל הספירה האחרונה בעיר ברסלב אצל מוהרנ"ת.

שָׂרְבְנוּ מְקַרְבָּם - אִזְ הִכִּין הַשָּׁמֶשׁ שְׁהֵם מְאַנְשִׁיו, וְהִתְבַּיֵּשׁ מְאֹד מְאֹד
בְּעֵצְמוֹ עַל שְׁהִתְאוּנָן לְפָנֵי רַבְּנוּ ז"ל עַל אֲנָשָׁיו:

פה

לְמוֹהַרְנ"ת הָיוּ אִזְ מְנִיעוֹת עֲצוּמוֹת בְּלִי שְׁעוֹר כְּמִבְּאָר בְּיָמֵי מוֹהַרְנ"ת'
(ח"א סי' כ'), וְעֵצָם הַיְסוּרִים וְהַמְנִיעוֹת שֶׁהָיוּ לוֹ בְּבֵית חוֹתְנוּ

יב. זה הלשון שם: "היתה דעתי חלוקה מאוד מאוד בעניין הנסיעה אליו לקהילת קודש זאסלאב, כי היו לי מניעות עצומות בלי שיעור, וידעתי שרבינו ז"ל כתב שלא לבוא אליו, על כן הלך ליבי הנה והנה איך להתנהג; ובחסדו הגדול והנורא התגבר החשק על המניעה, ונתגברתי ונסעתי לברסלב לנסוע משם לזאסלאב. ועוצם הייסורים והמניעות שהיו לי בבית חותני בנסיעה זאת אי אפשר לבאר, כי חותני ז"ל היה אז בביתו, והיה גדול וחשוב ויקר שם מאוד מאוד, ונאספו אליו מכמה עיירות בעסקי משפט, וגם היה מוכן לנסוע אחר שבועות עם אשתו לקהילת קרעמיניץ להנהיג הרבנות שם ורצה להשאיר אותי בכאן במאהלוב על מקומו; ואני באתי פתאום לביתי והתחלתי להכין עצמי לנסוע לברסלב כנ"ל, ועמדו כולם משתוממים, וזוגתי התחילה לבכות מיד, כי כבר ידעה שלא תוכל למנוע אותי בשום אופן. ואני הלכתי לקבל רשות מחותני ז"ל, והקפיד עלי מאוד, ורצה למנוע אותי הוא וזוגתו - היא חמותי; אבל אני לא השגחתי על דבריהם כלל, והלכתי מהם וקיבלתי חפצים שלי, ונסעתי משם. וגם לא היה לי על הוצאות כלל, והזמין לי השם יתברך ברגע קלה שני אנשים שהלוו לי על הוצאות קצת, וגם הזמין לי ברחמי עגלה מנעמרוב שהיתה צריכה לחזור ביום זה לביתה, והכל היה פתאום בשעה אחת, והייתי אז טרוד ונחפז מאוד, כי הזמן היה סמוך מאוד לשבועות, ואני הייתי מוכרח לנסוע מקודם לברסלב כדי להתחבר עם אנשי שלומנו לנסוע עימם יחד לזאסלאב. והנה גודל חלוקת העצה שהיתה לי אז ועוצם המניעות והייסורים שהיה לי אז בעניין נסיעה זאת אי אפשר לבאר, והשם יתברך עזרני לשבר כל המניעות, ובשעה אחת נגמר בדעתי לנסוע בעת שהיה הזמן קצר מאוד לעסוק בנסיעה הזאת, אבל השם יתברך הזמין לי מיד עגלה ומעות על הוצאות קצת, כי תיכף כשנתחזקתי בדעתי לנסוע בוודאי ויעבור עלי מה - תיכף סייעני השם יתברך והזמין לי צרכי נסיעתי; כי כן דרכו יתברך תמיד, כי הבא ליטהר מסייעין לו (ראה שבת קד.), וכל המניעות הם רק מניעות המוח, ואף על פי שנדמה להאדם שיש לו מניעות גדולות באמת שאי אפשר לשברם - אף על פי כן באמת כולם הם רק מניעות המוח, ואם יגביר החשק והרצון כראוי וכסוף באמת לגמור הדבר שבקדושה בוודאי ישבר כל המניעות וכו'.

רַבִּי דָּוִד צְבִי הַגָּדוֹל בְּנִסְיָעָה זֹאת - אֵי אֶפְשָׁר לְבָאֵר ; כִּי חוֹתְנֹו ז'ל הִיָּה אֲז בְּבֵיתוֹ, וְהִיָּה גָדוֹל וְחָשׁוּב וַיִּקָּר שָׁם מָאֵד מָאֵד, וּבָאוּ וּנְאָסְפוּ מִכַּמְּהָ

[כמבואר אצלנו במקום אחר (ליקוטי קמא סימן סו)]; אבל אני בעניי ראיתי זאת בעיני כמה פעמים בלי שיעור. ונסעתי עם העגלה שהלכה לנעמרוב, ויצאתי ממאהלוב ביום חמישי בערך שתי שעות ויותר אחר חצות היום, ואני הבנתי שאני מוכרח להיות בברסלב על אותו השבת, כי ידעתי שתיכף אחר שבת יסעו כל החברים מפה לזאסלאב, והייתי חושב בדעתי איך להתנהג, כי העגלה הלכה לנעמרוב, ומי יודע אם אוכל להגיע ביום ששי לנעמרוב בעוד היום גדול שאוכל לנסוע עוד מנעמרוב לפה ברסלב על שבת, וגם יהיו לי ייסורים מאבי נרו יאיר שאינו מסכים גם כן על עניין נסיעתי זאת, מכל שכן כשאבוא פתאום בערב שבת אחר חצות וארצה ליסוע מביתו תיכף - בוודאי יקפיד עלי; על כן הייתי מתגעגע מאוד שהבעל עגלה ימהר ויחיש מסעוהו באופן שאוכל לבוא בעוד היום גדול סמוך לנעמרוב, באופן שאוכל לחפש אחר איזה בדרך שתיסע עמי לברסלב, כי סמוך לנעמרוב יכולים לעקם הדרך לקהילת ברסלב, כדי שלא אצטרך כלל להיות בנעמרוב. אבל תיכף בנסעי ממאהלוב התחילו שוב המניעות שיש בשעת הנסיעה בעצמה, כאשר מתנהג עימנו על פי הרוב, שיש הרבה מניעות קודם שמתחילין לנסוע, ואחר כך כשזוכין לשבר אלו המניעות ומתחילין לנסוע אזי חוזרים ומתגברים מניעות חדשות בעניין הנסיעה בעצמה, מהבעל עגלה והסוסים ומהעגלה ואופנים וחבליה וכל כליה, וממטר וגשם ורפש וטיט וכיוצא בהם, אשר כמעט לא נמלטה נסיעה אחת ממניעות כאלה וכאלה הרבה, הן בחיים חיותו הקדושים הן עתה כשאנו נוסעים על ציון קברו הקדוש והנורא מאוד. והנה תיכף כשיצאתי ממאהלוב, ואני נחפז בדעתי מאוד מאוד כנ"ל, הסתכלתי וראיתי שהבעל עגלה נוסע עם עגלה גדולה - ואין לו כי אם שני סוסים, וזה ידוע שאלו העגלות גדולות אי אפשר להם לילך בזריזות כי אם על ידי ארבעה סוסים ולפחות שלושה; ושאלתי אותו מה זה, והשיב שנחלה אצלו סוס אחד בנסיעתו לכאן והשאיר אותו בערך פרסה ומחצה מפה. והנה מחמת זה בוודאי נסע עמי לאט לאט, וגם גשם התחיל לירד קצת, ונסענו עד שבאנו אל הכפר שהשאיר שם סוסו, ותיכף הודיעו לנו השמועה טובה מסוסו שכבר מת שם, ובוודאי התחיל להצטער הרבה ולחשוב מה לעשות עם העור, ועל ידי זה נתעכבנו שם קצת, ואחר כך נסע משם בלב נאנח ונעצב, וכבר פנה היום, ובוודאי נסע לאט, כי לא היו לו כי אם שני סוסים בעגלה כזאת; והיה לנו לינת לילה סמוך למאהלוב שתי פרסאות ומחצה, ועדיין היינו רחוקים מנעמרוב הרבה, בערך שמונה פרסאות. ועמדתי ביום ששי בבוקר בלב נשבר ומבולבל מאוד, ולא ידעתי מה לעשות, ונסעתי עם הבעל עגלה הנ"ל עד קהילת קודש מארחווע, וכבר היה סמוך לחצות היום, ומשם עדיין חמש פרסאות לקהילת נעמרוב, ובעת כניסתי לשם הייתי מצטער הרבה, כי הבנתי שקשה לבוא

עֵירוֹת הַרְבֵּה גְדוֹלִים וְרַבָּנִים לְהִתְרָאוֹת עִמּוֹ בְּמֵאֵהֶלֶב בְּעֶסְקֵי מְשֻׁפָּט,
וְנִסְעַ מוֹהֲרַנִּית אֲזוּ בְּמִסְרֵירוֹת נִפְשׁ עֲצוּמָה. וּבְנֵי בֵּיתוֹ שֶׁל רַבִּי דָּוִד צָבִי

על שבת אפילו לנעמרוב, מכל שכן שתהיה שהות לשכור עגלה באמצע הדרך לברסלב כנ"ל, ואם חס ושלום אבוא אחר שבת לברסלב - לא יהיה עגלה וחבירים לנסוע עימהם לזאסלאב. והייתי חושב בדעתי מה לעשות, כי ראיתי שטוב לפני לשכור בכאן סוסים לנסוע מכאן לברסלב, אבל לא היו לי על הוצאות כל כך, גם העיר קטנה, ועל פי רוב אין נמצאים בכאן סוסים כאלה לנסוע עימהם במהירות כל כך, וסמוך מאוד בכניסתי להעיר בהיותי על הגשר דשם עניתי ואמרתי: 'ריבוננו של עולם, הזמן לי בכאן עגלה עם ארבעה סוסים שתיסע לברסלב ותקבל אותי בחינם!'; והבעל עגלה שמע כשאמרתי זאת. אחר כך נכנסנו להעיר ובאנו לתוך האכסניא, והבעל עגלה רצה להתמהמה שם ליתן מספוא לסוסים, ואני נטלתי ידי לאכול, ובין הנטילה לברכת המוציא ענה ואמר לי הבעל עגלה: 'רבי נתן, תפילתכם נתקבלה! כי הנה בשעה זאת באה עגלה עם ארבעה סוסים הנוסעת לברסלב, והסוחר הנוסע שם בוודאי יקבל אתכם בחינם' - כי היה מכיר אותו, והודיע לי מיד מי הוא; ונבהלתי מאוד. וכן הוה, ותיכף בירכתי ברכת 'המוציא' ויצאתי לחוץ אל העגלה שעמדה בסמוך מאוד לאכסניא שלי, ותיכף קיבל אותי בשמחה, ונסעתי עמו מיד לפה ברסלב, ובאתי לכאן בעוד היום גדול, וכבר היו כל החברים מוכנים לנסוע ביום ראשון לזאסלאב ולא היה מקום לקבל אותי, אך תיכף שלחו שליח מיוחד לכפר אחד לשכור עגלה בשבילי ובשביל עוד אחד בזול; ונסעתי עימהם יחד ביום ראשון, ובאנו לרבינו ז"ל ביום רביעי, וביום חמישי היה ערב שבועות, וראיתי השגחתו הנפלאה ושהוא יתברך שומע תפילת כל פה, שנתקיימה תפילתי כהווייתה, שהזמין לי השם ביום שישי עגלה עם ארבעה סוסים בחינם לברסלב כאשר יצא מפי ממש. ברוך השומע תפילות כל פה ברחמים ומסייע תמיד לכל הבאים לגשת אל הקודש, ברוך הנותן ליעף כוח שעזרני עד כה, כי המשכיל יבין מאליו שאי אפשר לבאר בכתב ואפילו פנים אל פנים כל מה שעבר בעניינים כאלה בשלימות, בפרט מניעות וחלוקת העצה, שבוודאי אי אפשר לבאר כל הסברות שהיו בדעתי למנוע אותי מנסיעה זאת וכיוצא בה, ובפרט שרבינו ז"ל כתב בעצמו לבלי לנסוע אליו כנ"ל, והמניעות כולם עמדו לפני כחומות ממש מכל הצדדים, והשם יתברך בכוחו הגדול עזרני לדלג על כולם ולבוא אליו לקהילת קודש זאסלאב, ולשמוע מפיו הקדוש תורה ולכתבה על הספר (ליקוטי קמא סימן סז) לזכות בה את הרבים לדורי דורות. **על כן הארכת קצת לבאר פרטי נסיעה זאת, למען ידעו דור אחרון המניעות שעברו עלינו ובכוחו הגדול זכינו לשברם;** כי כל מה שכתבתי ממה שעבר עלי, כאלה וכאלה עברו גם על שאר אנשי שלומנו, שרובם ככולם היו להם מניעות עצומות ונוראות מלהתקרב לרבינו ז"ל, בפרט בתחילתם, ורבים נפלו ונתרחקו על ידי המניעות ואבדו מה שאבדו, חבל על דאבדון,

התפלאו מאד על התנהגות מוהרנ"ת, באמרם לו: "גענואלד! אזוי פיל גדולים ווארטן אויף אים, און דו מוזט אוועקפארן?! ווי אזוי נעמט א יונגערמאן אזא מין עזות צו אוועקפארן?!!" - "אָהה! כָּל כֶּף הַרְבֵּה גדולים ממתינים לו (לרבי דוד צבי), ואתה מכרח לנסע? ! היאך יכול אברך צעיר לקחת עזות כזו לילך לדרך ולנסע?!" ; והוא לא השגיח כלל על דבריהם, ונסע לרבנו, כי אמר: "ווען זיי זאלן וויסן וואס איך ווייס פונעם רבי'ן - וואלטן זיי אויף מיר נישט גערעדט; נאר זיי ווייסן נישט" - "אלו היו יודעים מה שאני יודע מרבנו - לא היו מדברים עלי; אלא שאינם יודעים".

והגיע מוהרנ"ת אל רבנו ביום רביעי, שהוא יום קדם לערב שבועות, אחרי ששבר פאמור מניעות עצמות; ובסעודה שלישית של שבת, שהוא יום טוב שני של שבועות, אמר רבנו

ואשרי להנשארים שהתגברו והתחזקו ושברו כל המניעות ונתדבקו ברבינו ז"ל, וזכו להם וכו' ולדורותם ולכל בני ישראל לעולמי עד ולנצח נצחים".

ג. מוהרנ"ת ידע והכיר היטב בגדולתו העצומה של חותנו ובגודל צדקותו, ובפרט שרבינו הקדוש בעצמו אמר לו אודות חותנו "דיין שווער איז א צדיק" - "החותן שלך הוא צדיק" (ראה להלן חלק ב' סימן י"ג), אלא שיקדה בו אהבה עצומה כזו לרבינו, ובערה בו כל כך נקודת האמת של רבינו - עד שלא היה שייך אצלו כלל לשמוע לחותנו ולהימנע מהנסיעה. (רל"י); וראה ב'ימי מוהרנ"ת' חלק א' סימן כ"ו (אודות המניעות שהיו למוהרנ"ת על היותו אצל רבינו בימי הסוכות של שנת תקס"ח): "כשבאתי לחותני חרה אפו מאוד וכו', אבל אני לא שמעתי כל זה כלל, כי ידעתי שאם הוא היה יודע חלק מאלף ממה ששמעתי ופעלתי באלו הימים שזכיתי להסתופף בצל קדושת רבינו ז"ל - היה בוודאי מסכים על נסיעתי, והיה מנשק כפות רגלי"; וב'ליקוטי הלכות' ראש חודש ז' אות מ"ט: "כי אם היו הכל רואים ומבינים מה שהשיג הצדיק, אפילו חלק אחד מאלף - היו בוודאי כולם כרוכים אחריו והיו מתקרבים אליו בכל נפשם ומאודם; אך הצדיק מתנהג בחכמה בשביל הבחירה ומעלים עצמו, ומסתיר עצמו מהעולם וכו'".

את התורה "ויבן ה' אלקים את הצלע" - היא תורה ס"ז שב'לקויטי מוהר"ן קמ"א:

פו

פעם בחג השבועות היו מוהרנ"ת ורבי נפתלי געורים שלשה לילות רצופים, הינו שני הלילות של החג^ט, וכן בלילה השלישית, דהינו במוצאי החג, שאז נפרדו אנשי שלומנו מרבנו ז"ל - "געזעגענען"; וכשיצא רבנו לפנות בקר לחדרו לנוח שם מעט - נפלו על הקרקע לרב עיפותם ונרדמו. לאחר דקות ספורות כבר געור רבנו וחרו ומצאם בשנתם, ונענה ואמר להם: "וואס פארשלאפט איר אייערע יארן און טעג?! - "מדוע ישנים אתם את שנותיכם וימיכם?!"; ותכף בשמעם דבור זה נתעוררו וקמו בנריזות^י - ('אז מען האט שוין געהערט דאס ווארט איז מען שוין געווארן וואכעדיג):

יד. גם ראה בימי מוהרנ"ת חלק א' סימן כ"א: "ביום חמישי ערב שבועות הנ"ל בבוקר, שמעתי מפיו הקדוש תורה שנודע לו שם בזאסלאב".

טו. כי הרבה נוהגים להיות ניעורים גם בליל יום טוב שני [ראה ב'בן איש חי' הלכות שנה ראשונה פרשת במדבר אות ז': "בליל שני של שבועות בחוצה לארץ ילמוד התורה נביאים וכתובים וכו', ואם יוכל ללמוד גם תרי"ג מצוות ואידרא רבא ולהיות ניעור כל הלילה - אשריו ואשרי חלקו"].

טז. היו כמה פעמים כאלה, שהיו ערים בחג השבועות שלושה לילות, וראה גם בימי מוהרנ"ת חלק א' סימן כ"ג אודות חג השבועות של שנת תקס"ז, שאז הסתלקה זוגתו הרבנית: "וגם בתוך טרדתו הגדולה, שעבר עליו אז מה שעבר לפי גדולת קדושת נוראות מוחו הקדוש, אף על פי כן ישב עימנו שלושה לילות רצופים שהיה ניעור בכולם עימנו יחד, שהם ליל ראשון דשבועות, וליל שבת קודש, וליל מוצאי שבת". אמנם אין ידוע הדבר בבירור אם המעשה הנ"ל היה בשבועות זה של זאסלאב אם בשנה אחרת. (רל"י).

פז

כִּידוּעַ נִסְתַּלְקָה זוגתו של רַבְנוּ בְּעָרֵב שְׁבוּעוֹת תַּקִּס"ז סָמוּךְ לַחֲשֻׁכָה",
 וְתַכְךָ בְּלֵיל שְׁבוּעוֹת אָמַר רַבְנוּ הַקְּדוֹשׁ לְאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ שִׁישְׁבוּ
 אֶצְלוֹ בְּשִׁלְחָנוֹ: "וּוֹאֲלֵט אִיךָ זִיךָ נִישְׁט שְׁעַמְעֵן וּוֹאֲלֵט אִיךָ זִיךָ גַּעְהֵיִסֵן
 רַעְדֵן אַ שְׁדוּף שׁוִין; אַז ס'שְׁטֵיט דאך 'לא טוב היות האדם לבדו', וויל
 אִיךָ נִישְׁט זֵיין קֵיין 'נִישְׁט גוֹטְעֵר'!" - "אַלוּלָא הַתְּבִישְׁתִּי הַיִּיתִי מְצוּה
 שְׁכַבְר יְדַבְרוּ אודות שְׁדוּף עֲבוּרֵי"; כִּי הָרִי הַתּוֹרָה אָמְרָה (בראשית ב יח)
 'לא טוב היות האדם לבדו, אִינִי רוֹצֵה לְהִיֹּת 'לא טוב'!"

פח

אַחֲרֵי פְּטִירַת זוגתו, אָמַר רַבְנוּ: "אִיךָ זָאל גַּעְווען ווִיסֵן דִּי טֵייעֶרְקֵיט
 פֿון 'אַשֶׁת נְעוּרִים', וּוֹאֲלֵט אִיךָ גַּעְזָאגֶט: קֶרַעֲנֵקֵן זָאלֶסטוּ -
 און לַעֲבֹן זָאלֶסטוּ!" - "אַם הַיִּיתִי יוֹדֵעַ אֶת הַחֲשִׁיבוֹת שֶׁל 'אַשֶׁת

יז. ראה ב'מי מוהרנ"ת' חלק א' סימן כ"א: "סמוך לערב, בעת שכבר התחילו להתאסף להתפלל מנחה, נפטרה אשתו הראשונה ז"ל, ורבינו ז"ל עמד בשעת יציאת נשמתה; וסיפר לי אחר כך שכאשר יצאה נשמתה בעת שעמד שם, ובוודאי היה לו צער גדול מאוד ובלבול המוחין לפי מדריגתו, והוא היה צריך לעשות ולכוון מה שהיה צריך לטובתה, אבל השם יתברך עזרו אז מאוד שבעוצם הצער והבלבול פעל ועשה לטובתה מה שהיה צריך. והנה תיכף כשנסתלקה זירזו עצמן מאוד אנשי החבורה קדושה דקהילת קודש זאסלאב ועסקו בקבורתה מיד בזריזות נפלאה, ולא התחילו לתבוע שום שכר קבורה מרבינו ז"ל, רק סמכו עליו בעצמו, אם ירצה ליתן להם אחר כך - יתן, והם זירזו עצמן ולקחיה מיד וקברוה במהירות גדול באופן שהיה שהות אחר קבורתה לנהוג אבילות שעה מועטת, ואותה השעה עלתה למניין שבעה, כידוע דין זה; וזה היה לנו לטובה וישועה גדולה, כי על ידי זה זכינו לשמוע מפיו הקדוש תורה נפלאה בחג השבועות הזה".

יח. ראה גמרא מועד קטן כג; שו"ע יו"ד סימן שצב, א - ב.

נְעוּרִים' (ראה ישעיה נד ו), הִיִּיתִי אוֹמֵר: תְּהִי חוֹלָה - וְתַחֲיִי"; דִּהְיִנוּ
שְׁלֹא הָיָה מְנִיחַ לָהּ לְהַסְתַּלַּק׃

הַזְּמַנִּים הַקְּבוּעִים

רמא

פִּידוּעַ, הָיָה נְהוּג לְהִתְקַבֵּץ אֶצֶל רַבְּנוּ שֵׁשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה׃ שְׁלֹשׁ
פְּעָמִים בַּשָּׁנָה הָיוּ נוֹסְעִים אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ אֶל רַבְּנוּ בְּזְמַנִּים
קְבוּעִים, דִּהְיִנוּ לְרֹאשׁ הַשָּׁנָה וְשַׁבַּת חֲנֻכָּה וְשַׁבְּעוֹת, וְשְׁלֹשׁ פְּעָמִים
בַּשָּׁנָה הָיָה רַבְּנוּ נוֹסֵעַ אֶל אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ׃, דִּהְיִנוּ בְּשַׁבַּת שִׁירָה הָיָה
נוֹסֵעַ לְמַעַדְוֹעַדְיוֹקָע, בְּשַׁבַּת נַחְמוּ הָיָה נוֹסֵעַ לְטַשְׁעֵהְרִין׃, וְעוֹד שַׁבַּת
אֶחָת בַּחֲרָף, שֵׁשׁ אוֹמְרִים שֶׁהִיָּתָה זֹאת שַׁבַּת פְּרֻשֶׁת שְׁקָלִים, שֶׁהָיָה
נוֹסֵעַ אֶז לְטַעֲפְלִיק׃:

יט. ראה עוד 'עלים לתרופה' במכתבי רבינו מכתב א'; 'חיי מוהר"ן' סימן קס"ג; לקמן
סימנים שמ"ט ש"ג.

כ. ראה ב'חיי מוהר"ן' סימן קכ"ו: "דרכנו היה להיות אצלו על ראש השנה ועל שבת חנוכה
ועל חג השבועות וכו', והיה מצווה ומזהיר להיות אצלו באלו השלושה זמנים וכו', ועוד
שלוש פעמים בשנה אמר תורה בקביעות, היינו שהיה נוסע לטשעהרין ולטירהאוויצע
פעם אחד בחורף, וישב שם על השלוש סעודות ואמר שני פעמים תורה, היינו בשבת
שירה ועוד איזה שבת, וגם בקיץ היה נוסע לשם, אבל לא אמר תורה רק פעם אחת,
בטשעהרין בשבת נחמו"; ראה שם עוד סימן קכ"ז; וב'כוכבי אור' חלק 'אנשי מוהר"ן'
(השני) אות א': "אחר כך בסמוך בא אדוננו מורנו ורבינו ז"ל לטשעהרין, כאשר היה אז
דרכו בקודש לנסוע לשם שתי פעמים בשנה וכו'".

כא. וראה ב'חיי מוהר"ן' סימן קכ"ח: "אחר שבא מלעמברג לא נסע עוד על האוקראינא
לומר תורה כדרכו מקודם, מחמת החולאת".

כב. ראה לקמן סימו ש"י; וראה עוד להלן חלק ב' סימו ש"י.

רמג

בְּכֹל עֵת הַקְּבוּץ אֶצֶל רֵבֵנוּ הַקְּדוֹשׁ, כְּשֶׁהָיָה רֵבֵנוּ אוֹמֵר תּוֹרָה (בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה וּבְשָׁבוּעוֹת נְאֻמָּה הַתּוֹרָה בְּבֵין הַשְּׂמֹשׁוֹת שְׁבִין הַיּוֹם הָרֵאשׁוֹן לַיּוֹם הַשְּׁנִי^י, וּבִשְׁבַת חֲנֻכָּה נְאֻמָּה בְּעַת הַסְּעוּדָה הַשְּׁלִישִׁית), הָיָה מְצִוָּה מִקֻּדֵם שְׂיָהֶיָה לְכֹל אֶחָד מֵאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ הַרְהוּרֵי תְּשׁוּבָה בְּתַפְּלַת הַמְּנַחָה שְׁקֵדִים לְאַמִּירַת הַתּוֹרָה^י; וּבְפֶרֶט צִוָּה עַל הַדְּבָר בְּתַפְּלַת הַמְּנַחָה שֶׁל רֵאשׁ הַשָּׁנָה קֵדֵם לְאַמִּירַת הַתּוֹרָה, שְׂאֵז אָכֵן הִיְתָה אֶצֶל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ הַתְּעוֹרְרוֹת כֹּה גְדוֹלָה לְתְּשׁוּבָה, כְּדוּגְמַת הַהֲתְעוֹרְרוֹת שְׂהִיְתָה לְפָנָי כֵּן בְּתַפְּלַת הַמְּנַחָה שֶׁל עָרֵב רֵאשׁ הַשָּׁנָה:

(רבי לוי יצחק שמעה מרבי אברהם בן רבי נחמן)

רמה

וְזֶה בְּחִינַת מָה שְׂשִׂמְעֵתִי מִפֵּי הַחֲבָרִים שְׂשִׂמְעוּ מֵרֵבֵנוּ הַנּוֹרָא ז"ל עֲצָה עַל אַחַר הַסְּתַלְקוֹת שְׂיִזְכָּה לְבוֹא לְמָקוֹם שְׂצָרִיךְ לְבוֹא, שְׂשִׂשְׁבַע שְׁבוּעָה בְּנִקְיִטַת חֶפְצֵן וְכוּ'^י: (ליקוטי הלכות גביית חוב מהיתומים ד אות י')

כד. כן היה גם אצל מוהרנ"ת, ראה לעיל סימן רלט.

כה. כי מבואר בליקוטי קמא סימן כ' שלכל אחד ואחד יש חלק באמירת התורה של הצדיק, עיין שם בסעיף ד' בפירוש הפסוק "ואתה קדוש יושב תהילות ישראל" (תהלים כב ד), שעל ידי תהילות ישראל נתווסף קדושתו, ומתבאר לפי זה שכלל שיש יותר ויותר 'תהילות ישראל' - כן נתווסף גם בקדושתו יתברך, ועל כן לא רצה רבינו שיסמכו לגמרי עליו בלי שום עשייה כלל, אלא כל אחד יעשה באופן פרטי כל שבכוחו על מנת שיתרבו תהילות ישראל, ועל ידי זה יוכל להמשיך יותר תורה וקדושה מלמעלה. (רל"י). וראה גם 'ליקוטי הלכות' אבידה ומציאה ג' אות י"א, עיין שם.

כו. מובא גם ב'חיי מוהר"ן' סוף סימן ק"א.

רְמוּ

שְׁמַעְתִּי מֵרַבִּי יִשְׁעִיָּה שְׁלוֹם שְׁשִׁמַּע מֵאֲבִיּוֹ שֶׁפַּעַם אַחַת סִפֵּר רַבְּנּוּ ז"ל
עִמָּהֶם מֵעֵינֵן עוֹלָם הַתְּהוֹמִי, וְאָז אָמַר עֲצָה לָּזֶה יי, שִׁישְׁבַע

כז. הוא רבי יודל תלמיד רבינו.

כת. ראה 'עץ חיים' שער הכללים פרק א'; 'שער ההקדמות' דף ל"ט ע"א ד"ה 'והנה זו'; וראה עוד 'ליקוטי הלכות' תחומין ו' אות כ"ב: "אפילו אם לא זכה להיטיב מעשיו בשלימות בחייו, אבל זכה על כל פנים לחפש ולבקש ולדרוש תמיד אותו יתברך הוא גם כן טובה נפלאה ונוראה לנפשו וגופו, כי על ידי זה זוכה גם אחר מיתתו לחפש ולבקש אותו ולא יוכלו להטעותו על ידי עולם התווה, מאחר שגם שם יבקש את ה' יתברך, על כן בקל יוכל לשוב למקום מנוחתו וכו'".

כט. ראה ב'חיי מוהר"ן' סימן ק"א: "ופעם אחת אמר שהאדם צריך להתחזק באמונה בהצדיק האמת בהתחזקות גדול, עד שיהיה חזק כל כך שאפילו אחר מיתתו יהיה חזק באמונה, ולא יוכלו להטעותו שם בשום אופן; כי גם שם צריכין התחזקות גדול להאמין בהצדיק. ואמר כי יש נשמות הרשעים המתנגדים שרוצים להטעותו מהצדיק האמת כדי למונעו שלא יתחזק לבוא אליו בשביל תיקון, ואמר שמי שיהיה חזק באמונה - בוודאי לא יוכלו שם המונעים למונעו מלילך לצדיק לקבל תיקון לנשמתו; כי עיקר המניעות גם שם הם רק מה שהמקטרגים והמחבלים וכו' שיש שם הם מבבלים ומחלישים דעתו ומטעין אותו, ודוברין על הצדיק מה שדוברין, כדי שלא יתחזק לבוא אליו (כי בוודאי אפילו אחר פטירת האדם, כל זמן שאינו זוכה עדיין לבוא למקום מנוחתו בשלימות עדיין אינו בעלמא דקשוט, אדרבא, עיקר עונשו וייסורים על ידי המחבלין שמוליכין אותו בעולם התווה ונדמה לו כאילו עדיין הוא בעולם הזה, ומטעים אותו בכמה הטעאות וכו' כמפורסם בספרים), אבל אם האדם חזק בדעתו ואינו שומע לדבריהם, ומתעקש עצמו ואומר: 'איני שומע לכם, ואני רוצה דייקא לילך ולבוא אל הצדיק!' - הם מוכרחים להניח אותו, ואינם יכולים למונעו מזה בשום אופן, כי עיקר המניעות שהם מונעין הוא רק מה שמטעין אותו כנ"ל. וסיפר מעשה לעניין זה שצריכים להתחזק להתקרב להצדיק גם לאחר מיתה, כי גם שם צריכין התחזקות אמונה, וסיפר שהיה בארץ ישראל איש אחד מאנשי רייסין שנסע יחד לארץ ישראל עם הצדיק הקדוש המפורסם מורנו הרב מנחם מנדל זצ"ל מוויטעפסק (וכבר ידוע מגודל המחלוקת שהיה על הצדיקים והחסידים בימים הקודמים, בפרט במדינות ליטא ורייסין, וכל מי שהיה רוצה להתקרב להם היו להם מניעות עצומות בלי שיעור כמפורסם), והסכימו שם בארץ ישראל לשלוח אותו לחוץ לארץ בשביל להביא

בְּנִקִּיטַת חֶפֶץ כָּשֶׁר שְׁכָל יָמֵי חַיָּו לֹא יַעֲבֹר עָלָיו אֶחָד מְשַׁלְשָׁה זְמַנִּים
הַקְּבוּעִים לְהִיּוֹת אֲצֵלוֹ, הֵינּוּ עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה וְעַל שְׁבוּעוֹת וְעַל שִׁבְת

מעות ארץ ישראל כנהוג, ובדרך הילוכו על הים נפטר לעולמו זה האיש השליח הנ"ל; שהיה מקורב להצדיק מורנו הרב מנחם מנדל כנ"ל, ובארץ ישראל לא ידעו עדיין כלל; ואחר פטירתו נדמה לו כאילו הולך ונוסע ללייפסיק עם אנשים שלו כאשר היה נוהג בחייו, כי היה סוחר גדול והיה נוסע ללייפסיק בחייו, ונדמה לו גם עתה כאילו הוא נוסע לשם עם הנאמן שלו והבעל עגלה כדרכו תמיד. בדרך נסיעתו התחיל להתגעגע ולהשתוקק מאוד ליסוע לרבו מורנו הרב מנחם מנדל הנ"ל לקבל פניו הקדושים, ומרוב תשוקתו היה חפץ להפקיר הכל ולשוב מאמצע הדרך למקום רבו הנ"ל, והתחיל לדבר זאת לאנשיו שנסעו עימו, שהוא משתוקק לזה, והתחילו לשחוק ממנו ולדחותו מזה, כי איך יעלה על הדעת לסתור משא ומתן כזה וכו'; ועל ידי זה מנעוהו מזה. אחר כך חזר ונתלהב בהשתוקקות נמרץ ליסוע לרבו, וחזר ואמר לאנשיו שהוא חפץ בזה, וחזרו למנעו ולדחותו בדבריהם שאי אפשר לבטל משא ומתן כזה ולשוב מדרך כזה ללייפסיק, לבטל עסק כזה ולנסוע עתה לבית רבו; ושמע לדבריהם גם בפעם הזה, ונמנע מזה. אחר כך חזר ונתעורר בהתעוררות רב גדול מאוד מאוד, ואמר שאינו שומע כלל, שאינו שומע שום דבר, כי הוא רוצה דייקא מאוד לנסוע לרבו ולהפקיר הכל בשביל זה, וכל מה שאנשיו מנעו אותו בדברים וטענות ואמתלאות, איך אפשר לעשות כזה באמצע עסק כזה - לא שמע לדבריהם כלל, והיה חזק בדעתו לנסוע דייקא תיכף ומיד לרבו, וציווה עליהם שיחזרו פניהם מדרכם כדי ליסע עמו למקום רבו; וכשראו שאין יכולים למונעו בדברים וטענות - עמדו ומרדו בו, ואמרו שאינם רוצים לציית אותו בדבר זר כזה, וגער עליהם שיעשו כרצונו דייקא, והם לא רצו לשומעו, והתחיל לכעוס עליהם מאוד על שאינם רוצים לציית אותו, כי הוא הבעל הבית והם מחויבים לשמוע ככל אשר יאמר. בתוך כך הודיעו לו האמת, שהוא כבר מת, ושכל אלו שנוסעין עימו הם הידועים, דהיינו מלאכי חבלה, שהם מוליכין אותו ומטעין אותו בדרך הזה. ענה ואמר: 'עתה בוודאי אני חפץ דייקא שתוליכו אותי מיד לרבי הצדיק הנ"ל!'; ענו הם ואמרו: 'עתה בוודאי אין אנו רוצים לזה, להוליך אותך אליו!'. והיו מתעצמים בדין זה, הוא רצה שיוליכו אותו לרבו והם לא רצו, עד שהביאו את המשפט לפני הבית דין שלמעלה, ופסקו שהדין עימו, שצריכין לעשות רצונו להוליכו מיד לרבו; וכן היה, שתיכף ומיד הוליכו אותו לרבו הצדיק מורנו הרב מנחם מנדל הנ"ל שהיה עדיין בחיים אז בארץ ישראל, והביאוהו לביתו. וכשנכנס לבית הצדיק מורנו הרב מנחם מנדל הנ"ל נכנס עימו אחד מהמחבלים, ונפחד הצדיק הנ"ל ונשאר חלשות, ועוררו אותו; ואחר כך ישב הצדיק הנ"ל ועסק בתיקונו בערך שמונת ימים, עד שתיקנו. והודיע אז הצדיק הנ"ל לבני ארץ ישראל שנפטר האיש השליח הנ"ל, כי לא ידעו

חֲנֻכָּה - כִּי אַז הָיָה זְמַן קְהֵלָה לְכָל, וְהַשְּׁנַיִם זְמַנִּים אַחֲרַיִם הָיָה הַחַיּוּב
 רַק עַל אוֹתָם שְׂאִינָם רְחוּקִים מִמְּקוֹמוֹ כָּל כָּף, וְהִרְחוּקִים הָיָה לָהֶם זְמַנִּים
 אַחֲרַיִם, הֵינּוּ שֵׁבֶת שִׁירָה וְשֵׁבֶת נַחְמוּ, כִּי אַז הָיָה ז"ל נוֹסֵעַ אֵלֵיהֶם; וְגַם
 לְהִשָּׁבַע שְׂתַכְּף אַחַר הַמִּיתָה וְהַהִסְתַּלְּקוֹת הוּא מִכְּרַח לְבֹא אֵלָיו ז"ל;
 וְאֵז יִהְיֶה הַכֹּל עַל נִכּוֹן.

וּסְפָר לְעִנְיָן זֶה מַעֲשֵׂה, כַּמְדַּמָּה שְׂאָמַר שְׂכַתוּב בְּאִיזָה פְּנָקֶס, שְׂבָעִיר
 אַחַת הָיָה שָׁם אִיזָה רַב שֶׁהִיָּתָה לוֹ אֶהְבָּה גְּדוּלָה עִם בְּעַל בֵּית
 אֶחָד מִהָעִיר. פְּעַם אַחַת נִתְקַשְּׂרוּ בְּתַקִּיעַת כַּף שְׂכָל מִי שֶׁיִּסְתַּלֵּק קֹדֶם -
 יָבוֹא וְיִסְפָּר לְחֻבְרוֹ מִהַנְּעֵשֶׂה עִמּוֹ; וְנִסְתַּלֵּק הָרַב מִקֹּדֶם, וְנִשְׁתַּתְּהָה הַדְּבָר
 עֶשֶׂר שָׁנִים, וְהִגִּיעַ עַת הַסְתַּלְּקוֹת בְּעַל הַבֵּית הַנִּל, וְסִפֵּר אֶת הַדְּבָר לְבָנוֹ,
 וּמָסַר לוֹ כַּח תְּקִיעַת הַכַּף, וְנִשְׁתַּתְּהָה עוֹד עֶשֶׂר שָׁנִים, וְנִסְתַּלֵּק גַּם הַבֵּן,
 וּמָסַר תְּקִיעַת הַכַּף לְבָנוֹ, וְנִשְׁתַּתְּהָה עוֹד שְׁמוֹנֶה שָׁנִים.

וּבֹא הָרַב הַנִּל בְּחִלוּם לְבֵן בְּנוֹ הַנִּל, וְסִפֵּר לוֹ מֵה שְׂעָבַר עָלָיו בְּעַת
 שֶׁהִנִּיחוּ אוֹתוֹ בְּקֶבֶר, שֶׁהָיָה נִדְמָה לוֹ שֶׁהוּא חָזַק וּבְרִיא עַל כָּל
 אֲבָרָיו, וּמֵה זֹאת שֶׁיַּעֲשׂוּ עוֹל כְּזֶה, לְקַח אָדָם חַי וּבְרִיא וּלְקַבְּרוֹ בְּחֵייוֹ? !
 רַק מֵה לַעֲשׂוֹת? אַחַר כָּךְ בָּא עַל דַּעְתוֹ לְנִסּוֹת אֶת עֲצָמוֹ אוֹיֵל יוֹכֵל לַעֲלוֹת
 מִקְבְּרוֹ, וְנִדְמָה לוֹ שֶׁהָרִים אֶת הַגּוֹלֵל עִם עֵפֶר הַקֶּבֶר, וַיִּצָּא מִקְבְּרוֹ; רַק

עדיין מזה כלל, וסיפר להם כל המעשה הזאת וכו'. וסיפר רבינו ז"ל המעשה למען דעת
 עד כמה צריכין להתחזק עצמו בהתקרבות להצדיק גם שם, אחר פטירתו; והעיקר תלוי
 בזה העולם, שמי שהוא חזק באמונה בזה העולם בהתחזקות אמיתי - יזכה גם שם לזה,
 כי כפום מה דאתדבק בר נש בהאי עלמא - כן הוא בההוא עלמא, ואז בוודאי לא יוכל
 למנוע אותו שום מונע מליילך להצדיק גם משם. גם שמעתי בשמו שאמר עצה לזה שיוכל
 לבוא אחר פטירתו להצדיק, לישבע על זה בנקיטת חפץ; ולא שמעתי זאת מפיו הקדוש
 בעצמו, רק מפני אנשי שלומנו ששמעו מפיו הקדוש".

איך אפשר להכניס לעיר? הלא הוא מלבש בתכריכין של מתים! והיה בדעתו להמתין עד חשכת לילה בין השמשות, ואז יכניס לביתו, ומרחוק הסתכל על העיר והכיר את הבתים, וגם את ביתו הפיר; אחר כך בא על דעתו כי אי אפשר לו להכניס כך אף לביתו, כי יפחדו בני ביתו. בתוך כך נדמה לו שהולך סרסור - 'טענדלער' - ונושא מלבושים, ויש לו גם מלבושים ששיכים לו, כמלבושי הרבנים, ודבר עמו אולי יעשה עמו חלוף על התכריכים, כי הם טובים וחדשים עדין, וזה יום אחד שלבשם; והסכים הסרסור ונתן לו המלבושים, ונכנס לעיר.

כשנכנס ראה שאין זה העיר שלו, כי יש שם בתים אחרים, וסבר בדעתו אולי טעה ונתעה לאיזה עיר אחרת קרובה. בתוך כך נשתהה קצת לתוך הלילה, ובכל בתי העיר כפו את הנרות פנהוג, רק בבית אחד האיר עדין, ונכנס לבית זה והוא רעב מאד. כשנכנס ראה ששם הוא 'גארקעף' - 'בית תבשיל', ושאל: "יש כאן מה לאכל?", והשיבו לו: "יש, אבל יש לך מעות?", השיב: "אין לי"; אמרו לו: "בכאן אין אכל בלי מעות, כי הוא 'גארקעף'!"; ויצא בפחי נפש.

בתוך כך האיר היום, כי אז היו לילות הקיץ, וראה מרחוק שני אנשים ויש להם איזה דין ודברים ביניהם, ונתקרב אליהם, ופסק להם דין תורה אמתי (כך ספר ז"ל), ונתן לו אחד שני זהב, ונכנס לגארקעף וצוה לתת לו אכל, ומזגו לו קצת יין שרף, ורצה לשותות; בתוך כך באו שני שליחים ואמרו: "בית הדין שלח אחרריך לילך תכף" - ומכרח לילך עמם. כשבא אל הבית דין נתרגזו עליו בית הדין מאד, ושאלו אותו: "מדוע באת לכאן, איש זר, לפסק בכאן דין תורה אמתי? כמה זמן ממתינים אנחנו לזה, שיבוא לפנינו דין תורה אמתי, ועכשו באת לכאן ופסקת דין תורה אמתי?"; וצוה לחפש אותו אולי לקח שחד,

וּחִפְּשׂוּ אֶצְלוֹ וּמָצְאוּ שְׁנֵי זֵהוּבִים הַנִּ"ל, וּפָסְקוּ בֵּית הַדִּין עָלָיו לְהַעֲבִיר
וְלְהַפְּשִׁיט מֵעָלָיו כָּל הַמְּלַבּוּשִׁים וְלְדַחֹת אוֹתוֹ לַחוּץ עָרָם, וְעָשׂוּ כֵּן.

וְהָיָה לוֹ לְרַב הַנִּ"ל צַעַר גָּדוֹל מְזֵה, וְאָמַר בְּדַעְתּוֹ שְׂטוֹב לְפָנָיו לִילָף
וְלַחְזוֹר אֶל קְבָרוֹ, כִּי מַחִיִּים כָּאֵלוֹ - טוֹב מֵהֶם הַמּוֹת; אָבָל אִיךָ
חוֹזְרִים אֶל הַקְּבָר? הֲלֹא אֵין לוֹ תַּכְרִיכִים! בְּתוֹךְ כֵּן הִתְחִיל אֶחָד
לְטַעַן בְּשִׁבְלֵוֹ: "עַד מָתִי יִצְעָרוּ אוֹתוֹ כָּל כֵּן?! יִקְחוּ אוֹתוֹ לְמִשְׁפָּט,
וְיִקְבֵּל אֶת דִּינּוֹ - וְיִפְטֹר!"; וְאָמַר רַבֵּנוּ ז"ל: "מִסְתַּמָּא הַזְּכִיּוֹת שְׁלוֹ
טַעֲנוּ כֵּן בְּשִׁבְלֵוֹ". וְהִשְׁיבוּ כִּי אֵי אֶפְשָׁר לְקָרֵב אוֹתוֹ עַדִּין אֶל הַמִּשְׁפָּט,
מִחֲמַת תְּקִיעַת הַכֶּף שֶׁנֶּתַן בְּזֵה הָעוֹלָם, וּמִכֶּרַח מִקֶּדֶם לִילָף וְלְהוֹדִיעַ
וְלְהַפְּטֹר מִתְּקִיעַת הַכֶּף; וְאִזּוֹ הִלֵּךְ וְהוֹדִיעַ לְבֵן בְּנוֹ אַחַר עֶשְׂרִים וּשְׁמוֹנֶה
שָׁנִים כַּנִּ"ל א":

אַחֲרֵי שֶׁסָּפַר אֶת הַמַּעֲשֵׂה מִהָרַב שֶׁהָיָה עֶשְׂרִים וּשְׁמוֹנֶה שָׁנִים בְּעוֹלָם
הַתּוֹהוֹ, כַּמְּסַפֵּר בְּשִׁיחוֹת מִכְּתַב יַד הָרַב מִשְׁעֶהֲרִין, הַפְּטִיר וְאָמַר

ל. בעניין איסור לקחת מעות אחרי פסק הדין ראה בשולחן ערוך' חושן משפט סימן
ל"ד סעיף י"ח בהג"ה, וראה עוד 'פתחי תשובה' חושן משפט סימן ט' סוף ס"ק י'.

לא. ואמרו אנשי שלומנו על זה שבהכרח לומר שלא היה חלילה רב זה רשע אשר מגיע
לו עונש גיהנם כמעשה הרשעים, ואכן כן רואים במעשה זו שבאמת לא קיבל עונש גיהנם,
אלא מחמת שבזה העולם התנהג רב זה בדמיונות סיבובים ובלבולים בפסקיו וכיוצא -
על כן נתנו לו מידה כנגד מידה להיות גם שם מסובב ומבלבל בעולם התוהו [וכמאמר
הזוה"ק (וירא דף ק.): "כפי מה דאיתדבק בר נש בהאי עלמא וכו'"], ורב זה היה כבר גם
כאן בזה העולם כביכול בעולם התוהו, על כן גם שם היה עימו כן - "עַר אִיז נִישְׁט גְּעוֹנֵעַן
קִיין רְשַׁע מְעוֹן זָאל אִים גְּעָבן גִּיהֶנֶם, אַ רְשַׁע גְּעָבֵט מְעוֹן דָּאךְ גִּלְיָה גִּיהֶנֶם, עַר אִיז גְּעוֹנֵעַן
אַ מְעוֹנְטִשׁ וְאִס מְעוֹן הָאֵט אִים נִישְׁט גְּעָקֶעֱנט גְּעָבן קִיין גִּיהֶנֶם, נָאֵר אִין דְּעַר עוֹלָם אִיז עַר
גְּעוֹנֵעַן אַ דְּרִיעֵר, אַ רַב מִיט בְּלִבּוֹלִים מִיט דִּין תּוֹרוֹת, מִיט גְּעִשְׁעֶפֶטן - נו, זִי דָאֶרְטן אוֹיף
אַ דְּרִיעֵר!". (רל"י).

רַבְּנוֹ: "אָפְעֵר וְעֵר עָס וְעֵט זַיִן בֵּי מִיר אוֹיֵף ראש השנה, שַׁבַּת חֲנֻכָּה, און שָׁבוּעוֹת - וְעֵט נְצוּל וְעֵרָן פּוֹן עוֹלָם הִתְהוּ!" - "אָבֵל מִי שְׁיֵהִיָּה אָצְלִי בִימֵי ראש השנה, שַׁבַּת חֲנֻכָּה, וְחַג הַשָּׁבוּעוֹת - יִנָּצֵל מֵעוֹלָם הִתְהוּ!"

עֲנִינִים שׁוֹנִים

שלא

אַלּוּ הֵן חֲמֵשׁ הַהֲשַׁכְּמוֹת שֶׁהִנְהִיג הַבַּעַל שֵׁם טוֹב הַקָּדוֹשׁ לְכָלֵל הַנְּלוּיִם אֵלָיו, לְהַתְּפַלֵּל בָּהֶן בְּבִקְרַת הַשָּׁכֶם מְאֹד (מַעֲלוֹת הַשַּׁחַר מִמָּשׁ): שְׁבִיעֵי שָׁל פֶּסַח^{יב}, שָׁבוּעוֹת (בִּיּוֹם הָרֵאשׁוֹן), תְּשַׁעָּה בָּאָב, הוֹשַׁעְנָא רַבָּא, וּפּוּרִים; וּבְדֶרֶךְ זֶה נוֹהֲגִים אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ חֲסִידֵי בְּרַסְלָב מְדוּר דוּרִי. הַבַּעַל שֵׁם טוֹב עֲצָמוּ הָיָה מִתְּפַלֵּל כְּוַתִּיקִין מְדֵי יוֹם, הֵן בְּקִיץ וְהֵן בַּחֲרֹף כַּנִּ"ל:

תמט

רַבִּי שְׁמִשׁוֹן בְּאַרְסְקֵי הָיָה מִתְּפַלֵּל כְּאִמּוֹר מְלָה בְּמְלָה בְּמַתִּיקוֹת גְּדוּלָּה וּבְמַתִּינוֹת רַבָּה עַד מְאֹד, וּמְסַפְּרִים שְׁאֵמַר פַּעַם שְׁאֵינָנוּ מְסַפִּיק לֹאמַר בְּלִיל שָׁבוּעוֹת בְּפַעַם אַחַת אֶת כָּל הַתְּקוּוֹן^{יג}, עַל כֵּן עָשָׂה לְעַצְמוֹ סֵדֶר

לב. ראה בימי מוהרנ"ת' חלק ב' סימן ע"א: "דרכנו תמיד בברסלב להתפלל ביום שביעי של פסח בבוקר השכם מאוד, מעלות השחר ממש, כאשר נוהגין כל זרע הבעל שם טוב ז"ל והנלווים עליהם".

לג. ואף על פי שבדרך כלל היו באומאן שני מניינים לתפילת שחרית מידי יום, האחד כוותיקין והשני בזמן קריאת שמע הראשון, אמנם ב'השכמות' אלו לא היה כי אם מנין אחד. (רל"י).

לד. אודות הלילות הקצרים במדינת רוסיה בזמן זה של חג השבועות ראה בימי מוהרנ"ת'

לומר בליל החג כפי הספקו, ואת השאר היה אומר כל יום פסקא פסקא, עד שלקראת תשעה באב סיים את האמירה:

תקח

רבי אברהם (בן רבי נחמן) ז"ל ספר פי מוהרנ"ת ז"ל אמר על מה שנסתלקה הרבנית אשת רבנו ז"ל בערב שבועות שנת תקס"ז, ואחר כך באותו הקיץ בחזירתו מנסיעתו השלישית לנאורייטש בא עליו החולאת של ההוסט הקשה (הינו שעול קשה מאד רחמנא לצלן) ואז הזהיר אותנו רבנו ז"ל מאד להתפלל הרבה עבורו וכו' וכו', ונסתלק אחר שלש שנים מעת הזאת כמובא ב'חיי מוהר"ן', ותכף שעשה ההוסט ידע מיד שנסתלק וכו', כי בספות תקס"ח קדם שנסע ללעמברג בעת שהתחיל אצלו חלי ההוסט נשמע מפיו הקדוש בליל ראשון של סכות שבלשון נכרים 'אושפיזא' - "גאסט" - נקרא 'הוסט', והזכיר מאמר חז"ל שדברו בלשון חכמה, כי הנסיעה לנאורייטש היתה פליאה נשגבה וכו', שנסתלק מקדם לזה בשנת תקס"ו בקיץ התינוק הקדוש היקר רבי שלמה אפרים ז"ל גם פן מחלי ההוסט רחמנא לצלן, שהיה הסתלקות התינוק בסיון תקס"ו - ואמר מוהרנ"ת ז"ל על הסתלקות שלשתן זה אחר זה הענין שמובא במעשה של הבעל תפלה (סיפורי מעשיות מעשה יב),

חלק ב' סימן ק"כ: "במוצאי שבת קודש ליל ראשון של שבועות נתקבצו כמה אנשים לבית הבעל הבית שלנו [באלכסנדריה], והיינו ניעורים שם יחד, כי אין שם בית המדרש, רק בתי כנסיות, ובבית הכנסת אין ניעורים שם, רק קצתם נתקבצו לבית הבעל הבית שלנו; והיינו ניעורים שם, והיה זה לנו לנחת גדול, ואמרנו כל התיקון וגם האידרא רבא, כי שם הלילה גדולה בעיתים הללו, קרוב לכפליים משיעור הלילה שלנו, כי שם הלילה בליל שבועות הוא שמונה שעות וכו'".

במעשה שספר הבעל תפלה שהיה מלך ומלכה וכו', ויהי היום והיה רוח סערה גדול בעולם וכו', ובא הרוח סערה הזה לתוך בית המלך, ולא עשה שם שום הזק, רק שנכנס הרוח סערה וחתף הילד של הבת מלכה וכו' וכו' - פי בקיץ תקס"ו היה תקף המחלקת של הזקן הידוע, ועשה חייה גבית עדות של שקר כנגד רבנו ז"ל, עד שהתגברו על ידי זה הקטרוגים ונסתלק התינוק הקדוש הזה זכותו יגן עלינו אמן (ועיין בזה במה שכתוב ב'לקוטי מוהר"ן סימן ל"ח פי על ידי פגם הדבור נעשה רוח סערה, בחינת "קץ כל בשר", 'מקטרג הגדול', ותקון הדבור על ידי למוד התורה בדיחקות וכו', עיין שם); ובתוך הרעש רדפה הבת מלכה וכן המלכה וכן המלך עד שנתפזרו כלם וכו' - שהוא רומז על הסתלקות אשת רבנו ז"ל בקיץ תקס"ז; ואחר כך עשה רבנו ז"ל ההוסט הנ"ל בשנה הזאת, שנסתלק גם כן על ידי זה וכו'; ואחר כך כשפא מלעמבערג בשנת תקס"ח פרשת בלק - זה רומז על התחלת עולם התקון, שבא המלך לביתו מהפזור שנתפזרו כלם וכו'. ועל עצמו אמר מוהרנ"ת שהוא בעצמו בחינת המליץ שעומד ומדבר תנחומין לפני המלך והמלכה ואחר כך הוא חוזר ומדבר תנחומין לבת המלך, ומאלו הדבורים נעשה הים של יין (כפתיב (שיר השירים ז י) "וחכך כנין הטוב") וכו' וכו'.

תועט

בחי מוהרנ"ת היו אנשי שלומנו נוסעים ומתקבצים אליו לעיר ברסלב

לה. אולי הכוונה שעשה החולק ח"י (שמונה עשרה) גביית עדות של שקר נגד רבינו הקדוש; ויתכן לפרש תיבת ח' שהיא קיצור של 'חידוש', וכוונתו שבפרוך המחלוקת בשנת תקס"א העידו שקר, ובתקס"ו חידשו הדבר והוסיפו לגבות עדויות שקר חדשות.

לו. ראה להלן חלק ב' סימן תקי"ד.

על שבת חנכה ושבועות, כי הנסיעה אליו הייתה מממש כמו שנוסעים לרבנו הקדוש; אולם לאחר הסתלקותו נפסק הדבר, ומעט מעט התחילו לבוא אז לאומאן, ובזמן רבי לוי יצחק כבר היו שנים פאלו שהיה מגיע לאומאן על שבת חנכה צבור רב כזה, עד שהיה נקרא בפי אנשי שלומנו "ראש השנה קטן" - "א קליינעם ראש השנה":

תרצז

בשבועות שנת תקפ"א דבר מוהרנ"ת ז"ל מהדפסת הספרים, שעמד הדפוס באמצע הספר, ואמר שכל התחלות קשות פידוע (מכילתא דר"י יתרו, מס' דבחדש ב), ואמר בשם רבנו ז"ל בספרו הקדוש בלקוטי תנינא דף ל"ט עמוד ד"י בדבור המתחיל "צריך להיות עקשן גדול", שדרך הבעל דבר כשואה אדם "סמוך ממש לשערי הקדשה, וכמעט שיכנס - אז הוא מתפשט עליו בהתגברות גדול מאד מאד וכו'", ואמר שמוכח מזה שהסוף קשה יותר מההתחלה; ואמר שכמה בני אדם כשלומד איזה מסכת קשה לו מאד בהתחלתו, וכשמתחיל אז הוא לומד בסדר בלי שום מניעה, ולסוף המסכת אינו יכול לגמרה, כי הסוף קשה יותר, וצריך לשאר איזה דף, כי קשה לגמרה. ואמר דאיתא בגמרא (ירושלמי פסחים פ"י ה"ה, וראה תוס' חולין כט. ד"ה ומירק; תנחומא עקב סי' ו): "המתחיל במצוה אומרים לו גמר", ומדאמרו "אומרים לו גמר" - בודאי

לז. ודו"ק מלשון מוהרנ"ת במכתבו מיום ד' פרשת שמות שנת תקצ"ב: "בענין הייסורים שיש לך, מה שמונעת אותך לנסוע לפה - מה לעשות, לעת עתה תחיה עצמך מה שעל כל פנים אתה יכול להיות אצלנו שלוש פעמים בשנה לפחות, וכבר היית בחסדי ה' על ראש השנה ועל שבת חנוכה, ובעזרת השם יתברך על חג השבועות תהיה גם כן, ומהסתם תהיה עוד פעם אחת או יותר מקודם בעזרת השם יתברך וכו'".

לח. בדפוס תקע"א; כיום: ליקוטי תנינא סימן מ"ח.

הגמר קשה מאד, שצריכים לומר לו 'גמר'. ואמר: "אף על פי שהסוף קשה מאד, די בזה על כל פנים שהדפסתי עד כאן, ועל השאר - ה' יגמר בעדי"; כי על זה התפלל דוד המלך עליו השלום (תהלים קלח ז) "ה' יגמר בעדי", כי הגמר קשה מאד כנ"ל, וצריך על זה סיעתא דשמיא, והבן".

ואמר שראה באיזה ספר בהקדמותי, כל מה שאדם עושה - העקר על התכלית הוא צופה ומביט, למשל כשאדם בונה ביתו אזי בהתחלתו אין לו שום תכלית מזה, וכשיבנהו הבית עד גמירא אזי הוא התכלית, וכן בהדפסת ספרים, בהתחלה אין לו שום תכלית מזה, כשאגמר את ספרי עד גמירא ואדפיס אותו לגמרי - אז יהיה מזה תכלית העקר. אבל אף על פי כן די לי על כל פנים במה שפכתבתי עד כאן, כי בדבר שבקדשה אינו כמו שבשאר דברים, כמו הבית כנ"ל, כשלא יבנה את הבית לגמרי, אפלו באמצע - אין מזה שום תכלית, אבל בדבר שבקדשה אינו כן, שכל מה שיעשה בקדשה יש מזה תכלית גדול מאד. וזה שאמר דוד המלך עליו השלום (תהלים קיט ז): "לכל תכלה ראיתי קץ, רחבה מצותך מאד", פרוש: לכל תכלה, הינו כל הדברים שפעולם צריכין להביט על הקץ, כי הלא זה אין לו מזה שום תכלית, אבל הדבר

לט. ראה בספר 'בינה לעתים' לרבי עזריה ב"ר אפרים פיגו דרוש ל"ג: "כבר נודע מגדר ותכלית האמיתי שאינו מושג אלא בסוף הכל, אחר השלמת כל הפעולות המביאות אליו, וכל הקודם לזה מן האמצעים לא יתייחס לו שם 'תכלית' כלל, כי כולם הם כמו ההליכה בדרך, ובהגיע אל המקום הנרצה - שם היא המנוחה בתכלית; אכן נתעלתה תורתנו הקדושה עילוי רב על זה, כי אין תכליתה תלוי במה ששיגנה האדם עד סופה, אלא בכל מה שידע ושיגנה ממנה מעט מעט - תהיינה כל ההשגות אליו במדרגת התכלית. והוא המכוון למשורר עליו השלום באמרו 'לכל תכלה ראיתי קץ, רחבה מצוותך מאוד', ירצה, לבוא אל השגת איזה תכלית שיהיה ראיתי בהכרח יצטרך הקץ והסוף של כל הפעולות, כי לא יבוא התכלית אלא אחר הקץ, ולא קודם, אבל מצוות תורתך אינם כן, היא רחבה מאוד, שיש לה תכליות הרבה, ובכל קוץ וקוץ ששיג ממנה - קנה לו תכלית אחד וכו'",

שְׁבַקְדָּשָׁה אֵינוֹ צָרִיךְ לְרֵאוֹת עַל הַקֶּץ דִּיקָא, כִּי אַפְלוּ כָּל מַה שְׁעוֹשָׁה, אַפְלוּ כָּל שְׁהוּא, יֵשׁ מְזַה תְּכָלִית גָּדוֹל, וְזֶה פְּרוּשׁ "מְצוֹתָךְ רַחֲבָה מְאֹד", וְהֵבֵן; עַד כָּאֵן לְשׁוֹן הַסֵּפֶר הַקְּדוֹשׁ.

וְאָמַר "שְׂאֵף עַל פִּי שְׁהַסּוֹף קָשָׁה עָלַי מְאֹד, מִכָּל מְקוֹם אֲנִי מְחִיָּה עֲצָמֵי בְּזָה, כִּי אֲנִי מְאֵמִין בְּאַמוּנָה שְׁלֵמָה שְׁאֵפְלוּ בְּהַדְפַּסַּת דָּף אֶחָד נַעֲשֶׂה מְזַה תְּקוּן בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וּמִכָּל שְׁכֵן שְׁהַדְפַּסְתִּי חֲצֵי הַסֵּפֶר - בְּוֹדָי נַעֲשֶׂה מְזַה תְּכָלִית גָּדוֹל; וּבְוֹדָי יַעֲזֹר לִי הַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ לְהַדְפִּיסוֹ לְגַמְרִי, וְאֵז בְּוֹדָי יְהִי עֶקֶר הַתְּכָלִית מְזַה, אֵךְ אֵף עַל פִּי שְׁלֵא הַדְפַּסְתִּי אֶלָּא חֲצֵי הַסֵּפֶר - גַּם מְזַה נַעֲשֶׂה תְּכָלִית גָּדוֹל"; וְעַל זֶה סִיִּם: "ה' יִגְמֹר בְּעַדִּי" וְכוּ"ם:

(כת"י אחד מתלמידי מוהרנ"ת)^{מא}

מ. וראה עוד ב'ליקוטי הלכות' משא ומתן ד' (בפרט מאות טו ולהלן), שם מבאר מוהרנ"ת בארוכה עניין זה; וב'מי מוהרנ"ת' חלק ב' סימן ל"ג: "דיברתי עימהם קצת (היינו עם שניים מבני הנעורים שבאו לרבי יודל לשמוע ממנו דברי אלקים חיים מתורתו של רבינו ולא הצליחו למצאו) וניחמתי אותם הרבה, ואמרתי להם: 'הלא אנו רואין כמה בני אדם נוסעים לאיזה אדון כדי לפעול אצלו איזה דבר בשביל עסקי פרנסה או לעשות עימו איזה משא ומתן, ואין מוצאים אותו בביתו, וצריכין לחזור, וכל ההוצאה והטירחא היתה בחינם לגמרי - ואף על פי כן חוזרים ונוסעים עוד הפעם, ועל פי רוב מזדמן שנוסעים לאדונים פעמים הרבה ואין מוצאים אותם בביתם, או שמוצאים אותם בביתם אבל אי אפשר ליכנס להם, כי הם טרודים בעסקים אחרים; על אחת כמה וכמה אלפי אלפים וריבי רבבות קל וחומר כמה וכמה יש לבוא ולחזור ולבוא בשביל להתקרב לאנשים כשרים אמיתיים שיכולים לקבל מהם חיות דקדושה, שיהיו טובה לפניו לעולמי עד ולנצח נצחים, ובפרט כשנוסעים בשביל דבר שבקדושה, אפילו אם אין משיגין הדבר - אף על פי כן היגיעה בעצמה אינה נאבדת לעולם, כי על כל פנים כוונתו היתה לטובה, ובוודאי ישלם ה' שכר כל פסיעה ושכר כל פרוטה ופרוטה שהוצאתם על הוצאות, כי שום פסיעה ושום תנועה בשביל איזה דבר שבקדושה אינו נאבד לעולם, אפילו אם אין זוכין להשיג הדבר ההוא'. והזכרתי אז לפניהם מה שראיתי בספר על פסוק (קהלת ז ח) 'טוב אחרית דבר מראשיתו וכו'', ואין כאן מקומו; ובזה ניחמתי והחייתי והחזקתי אותם קצת, ונסעו לשלום".

מא. נדפס בספר 'אמונת אומן' בתחילתו.

קמו-א

עָנָה וְאָמַר רַבֵּנוּ זַצ"ל: "תָּנוּ לְבַבְכֶם לִי, וְאֲנִי אֶנְהוֹג אֶתְכֶם בְּדֶרֶךְ הַיֶּשֶׁר,
בְּדֶרֶךְ הַיֶּשֶׁן מִפְּכָר אֲשֶׁר הִתְחִיל מִן אַבְרָהָם אָבִינוּ עָלֵינוּ הַשְּׁלוֹם,
וּמִשָּׁה רַבֵּנוּ עָלֵינוּ הַשְּׁלוֹם נִתֵּן עַל זֶה אֶת הַתּוֹרָה!".

[רֵאָה בְּחַיֵּי מוֹהַר"ן (סימן נ"ט, ד"ה 'סימן נ"א') שְׂדֵבּוֹר זֶה נֶאֱמַר בְּלֵיל
רֵאשׁוֹן שֶׁל שָׁבוּעוֹת שְׁנַת תַּקס"טמ"ב]:

(חיי מוהר"ן בכתב יד מורנו רבי נפתלי)

מב. ושם בסימן רס"ד: "אמר: התפללו עלי שאשוב לבריאותי, ואוליך אתכם בדרך חדש שלא היה מעולם; אף על פי שהוא בדרך הישן מכבר - אף על פי כן הוא חדש לגמרי"; ושם בסימן רפ"ט: "שמעתי מפיו הקדוש שאמר: אני קנןן חדש מלא ישן". ראה עוד 'חיי מוהר"ן' סימן שצ"ב; 'ביאור הליקוטים' סימן כ"ב באמצע מפתח כ"א; ובמכתב רבי נתן ב"ר יהודה מיום ב' מטות מסעי תרמ"ב: "אין לנו שום עצה לשום דבר כי אם תפילה ותחנונים, והעצה הזאת אל תהי ישנה אצלנו, כי אם לחדש העצה הזאת בכל עת, להקדים רחמים לרוגז (מלשון הפיוט 'וכל מאמינים'). הכלל: מיר דארפן טאג און נאקט נאר מאכן מיט דעם מויל! (אנו צריכים יום ולילה רק להשתמש בפינו!), כי זה הוא ירושה לנו ממשה רבינו, ורבינו ז"ל מוליך אותנו בדרך הזה"; רבי אלטער טעפליקער בהקדמת 'השתפכות הנפש': "אמר [רבנו] שכל עסקו הוא תפלה (ליקוטי תניינא סימן צג), והוא האיר עינינו בחשכת אפילתנו ללמד אותנו דרכים ישרים איך להתנהג בזה, ואמר לאנשיו: 'תנו לבבכם לי, ואוליך אתכם על דרך חדש - שהוא הדרך הישן שדרכו בו אבותינו מעולם'".

שבועות תקס"ט

רַכָּא

חלק ב'

קִדְמֵם שְׁבוּעוֹת תַּקְס"ט הִתְגַּבְרוּ כְּנִגְדֵי הַמְּנִיעוֹת בְּהִתְגַּבְרוֹת וּבְהִתְפַּשְׁטוֹת חֶזֶק כָּל כָּף, עַד שֶׁעָלָה עַל דַּעְתִּי לְשָׂאֵל אוֹתוֹ ז"ל בְּעֶצְמוֹ מֵהַלְעֲשׂוֹת - וְאִזְ הָיָה הוּא בְּעֶצְמוֹ בְּוֹדָאֵי מוֹנֵעַ אוֹתִי מֵאֵד מְלֵהוּיֹת אֲצִלוֹ וְכוּ"מ, עַל כֵּן הָיָה בְּדַעְתִּי לְבַלֵּי לְבֹא לְפָנָיו עַד סְמוּךְ לְשְׁבוּעוֹת מְאֹד, כִּי שְׂאֵל יְהִי פְנָאֵי עוֹד לְהִשְׁיב אוֹתִי לְבֵיתִי; אֲךָ גַם בְּבֵיתִי לֹא יִכְלָתִי לְהִיוֹת, מֵעֲצָם הַמְּנִיעוֹת שֶׁהָיוּ לִי אִזְ, וְהָיוּ לִי יְסוּרִים רַבִּים מִכָּל בְּנֵי בֵיתִי

מג. ראה בחיי מוהר"ן סימן ת"ו: "ואחר כך דיבר עוד מאחד שלא בא על ראש השנה מחמת ריבוי מניעות, ומחמת זה נסע לרבינו ז"ל קודם ראש השנה, וסיפר לו המניעות, וציווה לו רבינו ז"ל בעצמו לשוב לביתו, ולא יהיה אצלו על ראש השנה. וזה האיש היה מגדולי החשובים, והיה צר לו מאוד מה שלא יזכה להיות נמנה עימנו בראש השנה, והתחיל להתעקש לפניו ז"ל שלא ישוב לביתו, רק ישאר אצלו על ראש השנה, ולא נתרצה הוא ז"ל בדבריו, וגירשו לביתו; ואז אמר לו רבינו ז"ל: 'איני יכול לצייר לעצמי הצער הזה, מה שאתה לא תהיה אצלי על ראש השנה'. ואמר לו האיש הנ"ל: 'אם כן אשאר בכאן!'; ולא הסכים; ושב לביתו. אחר כך בערב ראש השנה דיבר עימנו מזה, ואמר שעליו יש רחמנות גדול, כי רצה באמת להיות כאן על ראש השנה אך נמנע מחמת הנ"ל וכו' וכו'. ומכלל דבריו הקדושים שדיבר אז עימנו למדנו כמה דברים וכו', וגם למדנו כמה צריכין לחזק לשבר המניעות מדבר שבקדושה, בפרט המניעות מלהיות אצלו על ראש השנה, שצריכים לשברם ביותר ולהיות דייקא על ראש השנה, עד שאפילו אם הוא ז"ל בעצמו מצווה ומסכים לבלי להיות אצלו על ראש השנה - חלילה להסתכל על זה (וכמבואר לעיל מזה), וצריכין ליהרהר מאוד לבלי לשאול אותו שום שאלה על זה, כי הוא ישיב בוודאי לבלי להיות, ואף על פי כן בנקודת האמת לאמיתו צריכין להיות דייקא [וכן הוא נוהג לדורות]".

ומכל בית אבי ומכל בני העיר, והכרחתי לנסע איזה ימים קדם שבועות
לכאן לרבנו ז"ל, אך נזהרתי מאד מאד שלא יתודע הדבר לרבנו ז"ל.

ואז חל שבועות ביום ראשון, ובערב שבת קדש שלפני שבועות סמוך
לערב נודע הדבר לרבנו ז"ל מפי אחרים, שיש לי עתה מניעות
ויסורים כאלה, וכשהגיע סמוך לפנות היום נכנסתי אליו ז"ל, כי ידעתי
שעתה אי אפשר שיחזיר אותי לביתי, כי כבר פנה היום, והתחיל הוא
ז"ל לדבר עמי בצחות לשונו הקדוש, ואמר לי: "לא ידעתי כלל שיש
לך עתה מניעות כאלה, אלו הייתי יודע בודאי היית מוכרח לחזור לביתך,
ולא היה מועיל שום דבר, רק היית מוכרח לשוב לביתך; אך עתה, שפבר
אתה בכאן - סוף כל סוף כשנפטרין מכל מה שעובר על האדם, אזי
בודאי ענין זה טוב יותר מן הכל!", ואמר בלשון אשכנז בזה הלשון:
"אז מען קומט אלדינג איבער, איז דאס פארט בעסער!".

וזכיתי להיות אצלו על שבועות, ושמעתי התורה הנוראה ואת
הערכים צויתי" (ליקוטי תנינא סי' ד), וכתבתי אותה בעזרת
השם יתברך: (ימי מוהרנ"ת ח"א סימן לה)

מוהרנ"ת גדל בביתו יתומה אחת עד ששדכה, והשבת שלפני החתונה,
הינו האויפרוף, חל להיות בערב שבועות תקס"ט, כי
שבועות חל אז במוצאי שבת קדש, וכנהוג במקרה כזה היה על
מוהרנ"ת להיות נוכח שם, כי הוא היה כאמור המחתן בשמחה זו;
אולם מחמת גדל רצונו להיות אצל רבנו לא חש מוהרנ"ת למניעה זו,
ונסע לחג השבועות אל רבנו לברסלב, אך לא התראה בפני רבנו עד
סמוך לפנות היום, כי חש ששם אחרי שנסע מביתו כתב אביו מכתב

לְרַבְּנוּ עַל זֶה, וְאִם כֵּן בּוֹדָאי יִשְׁלַחְהוּ רַבְּנוּ בַּחֲזָרָה, עַל כֵּן נִחַבָּא וְשָׁמַט אֶת עֲצָמוֹ לְבַלִּי לְהִתְרָאוֹת בְּפָנַי רַבְּנוּ עַד סְמוּךְ לְכִנְיַסַּת הַשְּׁבֵט, שְׂאָז לֹא יִשְׁלַחְהוּ עוֹד רַבְּנוּ בַּחֲזָרָה לְבֵיתוֹ.

וְכַשְּׁנוֹכְנֵס לְרַבְּנוּ נוֹדַע לוֹ שְׂאָבִיו אָכַן שְׁלַח מְכַתָּב אוֹדוֹת זֶה, וְאָז אָמַר לוֹ רַבְּנוּ אֶת הַמוֹבָא בְּסִפְר 'יְמֵי מוֹהֲרַנ"ת' וְכַנ"ל: "וְעַן אֵיךְ זֶאל וּויסן אַז דוּ הָאָסַט אַזְעֲלָכֶע מְנִיעוֹת גְּעַהֲאָט, אַוֹדָאי וְוֹאָלֶט אֵיךְ דִּיר גְּעוֹוֶען גְּעֵהֵיִסֵן פֶּאָרן קָרִיק; נָאָר אַז מְעַן קוֹמַט אַלְעס אֵיבְעֵר, אֵיזוּ דָאָס פֶּאָרַט בְּעֵסֶר אַז מְעַן אֵיזוּ דָאָ!" - "אַלוּ הָיִיתִי יוֹדֵעַ שְׁהִיּוּ לְךָ מְנִיעוֹת כְּאֵלוּ, בּוֹדָאי הָיִיתְ מְכָרַח לְחֹזֵר לְבֵיתְךָ, וְלֹא הָיָה מוֹעִיל שׁוֹם דְּבָר, רַק הָיִיתְ מְכָרַח לְשׁוֹב לְבֵיתְךָ; אַךְ עֲתָה, שְׁכַבֵּר אֲתָה בְּכָאָן - סוּף כָּל סוּף כְּשֶׁנִּפְטָרִין מְכָל מַה שְּׁעוֹבֵר עַל הָאָדָם, אַזִּי בּוֹדָאי עֲנִין זֶה, שְׁנַמְצָאִים כָּאָן, טוֹב יוֹתֵר מִן הַכָּל!"

'שבועות הגדול'

שיז

דְּדַעַר גְּרוֹיִסְעֵר שְׁבִיעוֹת' - 'שבועות הגדול' הַיְדוּעַ וְהַמְּפָרְסָם נִקְרָא כֵּן כִּי הִתְקַבְּצוּ אַז אַצֵּל מוֹהֲרַנ"ת כְּשֶׁמוֹנִים אִישׁ עוֹבְדֵי ה' גְּדוּלִים

מד. בדבר השאלה באיזו שנה היה ה'שבועות הגדול' אצל מוהרנ"ת, נראה ומסתבר מאוד על פי דברי רבי לוי יצחק ז"ל המבוארים כאן בפנים שהיה זה בשנת תקצ"ד, כי אז חידש מוהרנ"ת את ההלכה שעל פי התורה "תקעו - תוכחה" שבליקוטי תגינא סימן ח', וב'ליקוטי הלכות' שלפנינו ההלכות שעל תורה זו אינן בסמיכות לשנות המחלוקת שפרצה כתוצאה

מֵאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ (חוץ מִמֶּה שֶׁנִּתְקַבְּצוּ אֵלָיו מֵאֲנָשֵׁי הָעִיר), וְהִיְתָה אָז הַתְּעוֹרֵרוֹת נִפְלְאָה בְּיוֹתֵר, עַד שֶׁנִּקְרָא חֵג שְׁבֻעוֹת זֶה כִּף לְדוֹרוֹת בְּפִי אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ; וַיִּדְעוּ אֶת כַּמּוֹת הָאֲנָשִׁים עַל יְדֵי שֶׁסָּפְרוּ אֶת הַכַּפּוֹת שֶׁהֵכִינוּ עֲבוּר הַבָּאִים, וְנִסְפְּרוּ כְּשִׁמוּנִים כַּפּוֹת^מ:

שיח

בְּעֶרְב 'שְׁבֻעוֹת הַגְּדוֹל' רָאָה רַבִּי נַחֲמָן טוֹלְטְשִׁינְעֵר אֶת מוֹהֲרַנ"ת כִּשֶׁהוּא נִרְעֵשׁ וְנִפְחָד מְאֹד, וְשָׁאַל אֶת מוֹהֲרַנ"ת לְפֶשֶׁר הַדְּבָר. הִשִּׁיב לוֹ מוֹהֲרַנ"ת: "עַם קוֹמֵט אֵן עוֹלָם, דְּעַר דַּאֲרַף הָאֲבָן הַתְּחִזְקוֹת, אֲוֹן דְּעַר דַּאֲרַף הָאֲבָן הַתְּעוֹרְרוֹת; אֲוֹן טְאֲמַעַר דְּעַר וְוַאס דַּאֲרַף מְעַן זָאל אִים מְחִזֵּק זֵיין וְוַעט מְעַן גַּעבֵן הַתְּעוֹרְרוֹת - הָאָק אֵיף אִים אָפּ דִּי קָאָפּ, אֲוֹן פֶּאָרְקֶרֶט אוֹיכְט!" - "הִנֵּה כְּעֵת בָּאִים רַבִּים מֵאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ לְשָׁהוֹת עִמָּנוּ בְּחֵג הַשְּׁבֻעוֹת, זֶה זָקוּק לְדַבְּרֵי הַתְּחִזְקוֹת, וְלַחֲבֵרוֹ נִדְרָשִׁים דְּבָרֵי הַתְּעוֹרְרוֹת; וְהִנֵּה אִם אֲדַבֵּר דְּבָרֵי הַתְּעוֹרְרוֹת, וְהִלָּה צְרִיף דְּוָקָא שְׂיִחְזָקוּהוּ וַיִּשְׁיבוּ אֶת נַפְשׁוֹ - הֲרִי שְׂאֲנִי עוֹרֵף אֶת רִאשׁוֹ, וְכֵן לְהִפּוֹ!"^מ - (שְׂאִם זָקוּק הָאֶחָד דְּוָקָא לְדַבְּרֵי הַתְּעוֹרְרוֹת וְהִתְלַהְבוּת,

מ'שבועות הגדול' זה, וההלכות שנעלמו הם החידושים שנתחדשו אצל מוהרנ"ת מפורים תקצ"ד ועד חנוכה תקצ"ה (מהלכות שחיטה הלכה ה ועד הלכות דגים הלכה ה); ומה שנדפס במ"א שהיה זה בשנת תקצ"ג - זה אינו, כי בשנה זו התחדשה אצלו הלכה ו' בהלכות תחומין.

מה. לא שמענו מי היה זה שספר את הכפות. (רל"י).

מו. וראה לקמן סימן תע"ה: "גם אצל מוהרנ"ת ז"ל, בעת אמירתו תורה - היו השומעים מוצאים בה כל מה שנצרך להם, כמו שהיה בעת אמירת התורה אצל רבנו ז"ל"; וראה עוד ליקוטי תניינא' סימן ז סעיף ח: "וזה פירוש 'הוּו מתונים בדין והעמידו תלמידים הרבה ועשו סייג לתורה', 'הוּו מתונים בדין' - זה בחינת שצריך החכם הנ"ל להיות לו מתינות לידע איך לדבר עם כל אחד ואחד וכו'" עיין שם עוד.

וְהוּא שׁוֹמֵעַ דְּבוּרֵי הַתְּחִזְקוֹת וְעֵדוּד - בְּכַךְ עוֹרֵף בְּכִיכּוֹל מוֹהֲרַנְ"ת אֶת
רָאשׁוֹ גַם (בְּן) מ״:

שִׁיט

בְּשִׁבְעוֹת הַגָּדוֹל' הַגִּיעַ מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל רַבִּי שְׁמַעוֹן, תְּלַמִּידוֹ וּמְשַׁמְשׁוֹ
שֶׁל רַבְּנֵנוּ, אַחֲרֵי עֶשֶׂר שָׁנִים שֶׁשָּׁהָה שָׁם מ״, וּבָא יַחַד עִם

מז. ראה בליקוטי קמא סימן קל"ד: "עבודה גדולה לומר תורה אפילו ליחיד, כל שכן לרבים, כי צריך לזהר מאוד שלא יאמר דבר שאינו ראוי לשכל המקבל וכו', ועל כן צריך לזהר מאוד כשאומר תורה ברבים שדיבוריו יתחלקו, שלא ישמע כל אחד כי אם מה שצריך לו, לא יותר, ואף שאומר בפני רבים לכולם בשווה - עם כל זה לא יכנס בלב כל אחד ואחד כי אם הנוגע לו וצריך לו וכו'"; ובליקוטי תנינא סימן מ"ז: "סכנה גדולה לומר תורה, וצריך לזה יגיעה גדולה ואומנות יתירה שיוכל לשקול בפלס דבריו באופן שלא ישמע כל אחד ואחד מהשומעין כי אם מה שצריך לו, לא יותר, ואף על פי שהכל שומעין כל התורה שאומר - עם כל זה לא ישמע כל אחד רק מה שצריך לבד וכו'; ומי שאינו יכול לומר תורה בבחינה זו - אסור לו לומר תורה"; ובספר 'אור המאיר' (לתלמיד המגיד רבי זאב וולף מז'טאמיר) בפרשת דברים: "פעם אחת היינו מסובין בבית המגיד זללה"ה, ונאספו הרבה גוונים אנשים, זקנים עם נערים, ופתח פיו לדבר דברי תורה, משל הנזכר במאמרם (בבא קמא ס:): 'מי שהיה לו שתי נשים, אחת ילדה ואחת זקנה, הזקנה מלקטת שחורים וילדה מלקטת לבנים, ונמצא קרח מכאן ומכאן; כך העניין בדברי תורה, חז"ל נתעוררו 'התורה ניתנה אש שחורה על גבי אש לבנה' (ירושלמי סוטה פ"ח ה"ג; זוהר נשא דף קלב.), ו'אש שחורה' רומז לדיבורי יראה וכדומה מדברי מוסרים הנוגע לנערים אשר לא עמדו עדיין בסוד ה' וצריכים להפחידם בענייני יראות מרצועה בישא, ו'אש לבנה' רומז לענייני אהבה ורמזים וסודות התורה הנוגע דייקא לאישים משכילים, להבינם טוב טעם השגת הבורא במושכלות, וכיון שבאין לדרוש פני הרב הרבה גוונים בני אדם, אלו מושכין ושואלין את הרב מעניין יראות, הכיניו לאש שחורה, ואלו מושכין מענייני אהבות - נמצא קרח מכאן ומכאן, ואין לו פה להשיב כעניין; אלא אם כן מי שהוא חכם הכולל, ונפשו רחבה עליו, ויש לו התפשטות הדעת, יכול להמציא דיבורים השווים לכל אחד ואחד לפי ערכו ותבונתו יכול להמציא מרגוע לנפשו, לדרוש כוונת הרב הנוגע לבחינת עבודתו".

מח. עיין 'מי מוהרנ"ת' חלק ב' סימן כ"ג וסימן כ"ה.

בְּנוּ כְּדֵי לְמַצֵּא לוֹ זְוִיג בְּחוּץ לְאָרֶץ, כִּי קָשָׁה הָיָה לוֹ לְמַצֵּא אֶת זְוִיגוֹ
 בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וּמוֹהֲרַנְ"ת אָמַר אֶז כְּדַרְכּוֹ לִפְנֵי אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנו אֶת הַתּוֹרָה
 "תִּקְעוּ - תּוֹכְחָה" שְׁבִלְקוּטֵי תַנִּינָא סִימָן ח' וְאֵת הַהִלְכָה שְׁתַּדֵּשׁ עָלֶיהָ,
 וְהַזְכִּיר שֵׁם גַּם מַעֲנִין חַג הַשְּׁבוּעוֹת (וְעֵין שֵׁם בְּפָנִים הַתּוֹרָה בְּסַעֲיָף
 ח', שְׁמִדְבַר שֵׁם רַבְּנוּ הַקְּדוֹשׁ גַּם מַעֲנִין שְׁבוּעוֹת^ט), וְהָיִית שְׁתּוֹרָה זֹ
 הִיא הַתּוֹרָה הָאֲחֻרֹנָה שֶׁנֶּאֱמָרָה עַל יְדֵי רַבְּנוּ ז"ל בְּחַיִּים חַיּוּתוֹ כְּנֹדָע,
 וּמִגְדֵּל חוֹלְאָתוֹ וְחִלְשׁוֹתוֹ נֶאֱמָרָה אֶז בְּקוֹל שְׁקֵט וְנִמּוֹךְ, וְהָיָה רַעַשׁ
 גָּדוֹל וּבִלְבוּל בְּשַׁעַת אֲמִירַת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר כְּמַעַט שְׁלֹא שְׁמַעוּהָ אֲנָשֵׁי
 שְׁלוֹמֵנוּ - עַל כֵּן עָבוּר רֹב אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ וְרַבֵּי שְׁמַעוֹן בְּתוֹכָם הָיְתָה

מט. ראה להלן חלק ג' סימן תש"ז: "בהמבואר בתורה זו (ליקוטי תנינא סימן ח הנ"ל, שנאמרה בראש השנה האחרון לחיי רבינו) מעניין שבועות [כי מבואר שם מבחינת ה' ד'השש' הנאמר במעשה בראשית ושעשרת הדיברות הם בחינת עשרה מדריגות של נבואה, ומדרשת רבותינו ז"ל (שבת פח.) שכל העולם היה תלוי עד ששה בסיון, ומעניין קבלת התורה, עיין שם], אמר מוהרנ"ת: 'דְּעַר רַבֵּי הָאֵט אוֹנָז אֶפְגַּעְגַּבֵּן רֵאשׁ הַשְּׁנָה פֶּאָר שְׁבוּעוֹת' - 'בראש השנה החזיר לנו רבינו עבור שבועות'; היינו שמפני שבחג השבועות הקודם לזה לא אמר רבינו תורה, על כן כשאמר אחר כך תורה בראש השנה הזכיר עניין זה של שבועות וכו", עיין שם. (רל"י בשם ראבר"ג)

ג. ראה ב'חיי מוהר"ן' סימן רי"ט: "אחר כך אמר תורה נפלאה הנ"ל בקול נמוך, וכשהתחיל לומר לא היה שום דרך הטבע שיוכל לסיים, כי כמעט לא היה אפשר לו לדבר אפילו דיבור אחד מעוצם חלישותו, מכל שכן לומר תורה גבוהה וגדולה כזו, אך השם יתברך היה בעזרו וגמר כל התורה בשלימות בעזרת השם יתברך עד הסוף; רק סיום הפירוש על הפסוק 'תקעו' לא אמר אז, רק אחר יום כיפור. גם היה שם דוחק גדול ורעש גדול בעת אמירת התורה, כי מגודל ריבוי העם לא היה אפשר להשקיטם לגמרי, מה שלא היה כן בשום פעם, כי תמיד בכל עת שאמר תורה היו שותקים ושוקטים כולם כנהוג, אבל אז, אף על פי שהשקט והשתיקה אותם בתחילה כנהוג, אף על פי כן בכל פעם נתעוררו באמצע מעוצם הדוחק שלא היה אפשר לסבול, וכמה אנשים היו בסכנה אז וכמעט שנפלו חלשות ויצאו במהרה לחוץ; ואף על פי כן זכינו שגמר אז כל התורה באריכות גדול מאוד, אשרי עין ראתה זאת" 'ימי מוהרנ"ת' חלק א' סימן ע"א; לעיל בחלק ב' סימן שי"ט.

אז תורה זו כתורה חדשה¹¹ - שפן אף שהיו כאמור בשעת אמירת התורה מפיו הקדוש של רבנו¹², מכל מקום כמעט ולא שמעוה וכו"ל, ועתה אמרה מוהרנ"ת באטיות ובנחת ומה גם שעתה הרחיב בה מוהרנ"ת וחדש אודותיה כאמור עוד מהלכותיו, ועל פן היה אצלם עתה שמיעת התורה ממש כמו ששומעים אותה עתה מרבנו בעצמו - "די תורה איז געווען ביי זיי אזוי ניי, גלייך ווי זיי הערן דאס פון דעם רבי'ן אליין".

כששמע רבי שמעון את התורה עם ההלכה עליה יוצאת מפיו הקדוש של מוהרנ"ת, יצא מפליו מרוב התפעלות (ער) האט דערהערט די תורה), עד שפנה לרבי יצחק חתן המגיד מטירהאויצע (המכנה רבי איצ'ה דער מגיד'ס) ואמר לו: "איך האב געקלערט אז ער איז א תלמיד, יעצט זעה איך אז ער איז גאר דער רבי אליין!" - "חשבתני שמוהרנ"ת הוא תלמידו של רבנו, כעת אני רואה שהוא ממש הרבי בעצמו!"; ואמר לו עוד: "איך בין דאך א מבין אויף א גוטן אידן, איך האב אוועק געווארפן אלע גוטע אידן אין זיך מקרב געווען צו א אינגל, איך בין געקומען צום רבי'ן נאך פאר די חפה; זאג איך אייך אז היינט איז רבי נתן דער מנהיג הדור!" - "אני הרי 'מבין' בענין 'יהודי טוב' (כלומר

נא. ראה להלן בחלק ג' סימן תש"א שאמר מוהרנ"ת אודות תורה זו: "עם הגוף איני יודע מה נעשה, אבל האוזניים - שמרתי שתהינה אצל רבינו ז"ל!".

נב. "רבי שמעון איז דאך אויך געווען פון דעם רבינ'ס מענטשן, איז די תורה געווען עפעס א נייע תורה, רבי שמעון'לע איז אויך געווען ביים רבי'ן בשעת דעם רבינ'ס הסתלקות" - "זה רבי שמעון שגם היה כידוע מאנשי רבינו ואף על פי כן היתה התורה חדשה אצלו, ורבי שמעון גם היה אצל רבינו בשעת הסתלקותו [כמבואר ב'חיי מוהר"ן' סימן רי"ט; 'מי מוהרנ"ת' חלק א' סימן נ"ט] (רל"י).

רבי ואדמו"ר), שְׁהָרִי עֲזֹבְתִי אֶת כָּל מִפְרָסְמֵי הַדּוֹר וְהַתְּקַרְבָּתִי לְרַבְנֵנוּ
עוֹד כְּשֶׁהָיָה יָלֵד [לִפְנֵי כְּנִיּוּסְתּוֹ לַחֲפָה^נ]; וּבִכֵּן אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם שְׂפִיּוֹם
רַבִּי נִתָּן הוּא מְנַהֵיג הַדּוֹר!^נ.

גַּם שָׂאָר אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ הַתְּפַעְלוּ אֶז מְאֹד מְמוֹהַרְנֵנוּ, וְהַתְּלַחֲשׁוּ בֵּינָם לְבִין
עֲצָמָם אוֹדוֹת גְּדֻלַּת מוֹהַרְנֵנוּ, בְּאִמְרָם גַּם כֵּן "ס'אִיז דָּאָךְ דְּעַר רַבִּי
אֲלִיין!" - "הָרִי זֶהוּ הָרַבִּי בְּעֲצָמוֹ!"; וּכְשֶׁהִבְחִין מוֹהַרְנֵנוּ אִיךְ
שְׂמַתְלַחֲשִׁים אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ בְּדַבְּרוּרִים כְּאֵלֶּה - צָעַק מְנַהֵמַת לְבוֹ: "אִיךְ
וּוִיִּס אֶז אִיךְ בֵּין נִישְׁט דְּעַר רַבִּי! אִיךְ וּוִיִּס אֶז אִיךְ בֵּין נִישְׁט דְּעַר רַבִּי!"^נ

נג. ראה לעיל חלק א' סימן ט"ז; וב'חיי מוהר"ן סימן ק"ו: "וסיפר לי רבי שמעון הנ"ל
שתיכף אחר שכיסה רבינו ז"ל פני הכלה ביום חתונתו וכו', ואחר כך קרא את רבי שמעון
וכו', ומאז והלאה נתקשר רבי שמעון עם רבינו ז"ל".

נד. רבי שמעון אמר על מוהרנ"ת שהוא 'מנהיג הדור' - ואין בכך סתירה לכך שאנו
חסידים של רבינו, כי אלו הם שני עניינים, הרבי שלנו הוא רבינו אף שבמצאות ובפועל
מוהרנ"ת הוא שמנהיג את הדור, כי כל הנהגתו של מוהרנ"ת היא רק מכוח רבינו. דבר זה
איננו קל כלל, לעשות גדולות ותלמידים כאלה - ואף על פי כן לדעת שכל זה הוא לא
מכוחי, אלא רק מחמת הכוח של הצדיק האמת המשפיע עלי, והוא הוא אשר עושה כל
זאת - "עַר הָאֵט גְּעֹזְאָגֵט אֶז עַר אִיז דְּעַר מְנַהֵיג הַדּוֹר" - דָּאָס אִיז צׁוֹי זָאָן, דְּעַר רַבִּי אִיז
דְּעַר רַבִּי, אֹון עַר אִיז דְּעַר מְנַהֵיג הַדּוֹר, דָּאָס אִיז אַ מְצִיאוּת, דְּעַר רַבִּי אִיז טָאָקֶע דְּעַר רַבִּי,
אֹון עַר אִיז דְּעַר מְנַהֵיג הַדּוֹר - אֹון בְּכַחוֹ שֶׁל רַבּוֹ!^נ (ועיין ליקוטי קמא סימן סו). (רל"י);
ראה עוד לעיל סימן קס"ט.

נה. ב'שבועות הגדול' נהיה שם רעש ובלבול [מגדולת מוהרנ"ת], ומוהרנ"ת הרגיש בזה,
על כן זעק 'אני יודע שאני לא הרבי! אני יודע שאני לא הרבי!'. כי אצל מוהרנ"ת היה
הדבר כך שהעיקר הוא רבינו, ולא רצה שיהיה [בעניין רבינו] שום דבר שיתנהג באופן של
'נע ונד', וכי אחרי שיסתלק מהעולם יתבטל הדבר? לא! על כן זעק 'רבינו, רבינו, רק
רבינו, רק רבינו!'. ואכן זה הדבר שזכינו שרבינו נשאר רבי עד היום הזה, זה הדבר נהיה
רק על ידי מוהרנ"ת, ומדוע? כי מוהרנ"ת לא רצה ליפרד מרבינו ז"ל בשום דבר, ואף על
פי שהיו בו הרבה מעלות - זעק ואמר 'רק רבינו' - "בֵּיִים גְּרוֹיִסֵן שְׁבוּעוֹת אִיז גְּעוֹנְעוֹן דָּאָרֵט
אַ רַעֲשׁ אֹון אַ טוֹמֵל, אֹון רַבִּי נִתָּן הָאֵט דָּאָס דְּעַרְפִּילֵט, הָאֵט עַר גְּעֵשְׂרִיגֵן אִיךְ וּוִיִּס אֶז אִיךְ
בֵּין נִישְׁט דְּעַר רַבִּי! אִיךְ וּוִיִּס אֶז אִיךְ בֵּין נִישְׁט דְּעַר רַבִּי!'. ווייל בֵּי רַבִּי נִתָּן אִיז אַזוֹי גְּעוֹנְעוֹן

- "אני יודע שאני לא הרבי! אני יודע שאני לא הרבי!".

ובעת סעודה שלישית של שבת, בעת שזמרו הזמירות והגיעו לתבות "לבר נטלין ולא עאלין, הגי פלבין דחציפין" - החל מוהרנ"ת לצעק אז בזה הלשון: "פלב ארויס! פלב ארויס!" - "פלב החוצה! פלב החוצה!"¹; והוא מבאר על פי הכתוב

אז דער עקר איז דער רבי, ער האט נישט געוואלט אז ס'זאל זיין קיין שום זאך נע ונד', נאך וואס ער ווערט נסתלק איז שוין אויס? גיין! האט ער געשריגן 'דער רבי! דער רבי! נאר דער רבי! נאר דער רבי!'. אז דער רבי איז איבערגעבליבן איז טאקע נאר דורך רבי נתן'ען, פארוואס? ווייל ער האט נישט געוואלט זיך אפטיילן פונעם רבין מיט קיין שום זאך, וויפל ער איז געווען פול מיט מעלות - אבער 'נאר דער רבי!, נאר דער רבי!'. (רל"י).

נו. לא רק ב'שבועות הגדול' היה מעשה כעין זה, כי אם גם בשאר השנים והזמנים, בעת זמן הקיבוץ אצל מוהרנ"ת כשבת חנוכה ושבועות ועוד, היתה שם כזו התעוררות גדולה ונוראה, עד שהיה כמה וכמה פעמים אצל בני הנעורים ביטול הבחירה ממש, [היה אחד שהיה עוד אצל רבינו הקדוש, והגיע פעם אל מוהרנ"ת, והיתה לו שם התעוררות עוד יותר מאשר היתה לו אצל רבינו הקדוש], ומגודל ההתעוררות היו יכולים הנאספים לדמות בנפשם שהנה מוהרנ"ת הוא הרבי בעצמו, וגם מוהרנ"ת חשש לנפשו, שמא יכנס בו חלילה שמץ גדלות מכל זה, על כן היה צועק כמה פעמים כנ"ל "איך ווייס אז איך בין נישט דער רבי! איך ווייס אז איך בין נישט דער רבי!" - "אני יודע שאני לא הרבי! אני יודע שאני לא הרבי!". ולידיעת דבר זה בהחלט ובבירור, כפי שידע מוהרנ"ת, לזה זוכים דווקא על ידי הביטול וההתקשרות בתכלית ובכל נימי הנפש לרבינו, שכפי כן יאיר עליו ביותר אורו של רבינו, עד שאכן יידע היטב יותר ויותר כמה גבוה אורו של רבינו מעליו. (רל"י).

נו. "געוואלד! אזא מין איש צדיק, אזא מין קדוש, אבער ער האט דערפילט אז פרוסום איז א סכנה - האט ער זיך צושריגן מיט אזא לשון: 'פלב ארויס!'; ווייל אלעס איז נאר דער רבי, איך בין אליין גארנישט, נאר דער רבי!" - "אהה! כזה איש צדיק, כזה איש קדוש, אבל כשהרגיש מוהרנ"ת ש'פרסום' הוא סכנה - צעק בלשון כזה: 'כלב ארויס!'; כי הכל הוא רק רבינו, כשאני לעצמי מה אני, רק רבינו!". כמו כן כל אחד מאנשי שלומנו אשר מקיים את רצון רבינו 'להשקות אילנות' ומדבר לפני הציבור מדברי רבינו, צריך לידע היטב דרגתו האמיתית, ומוכרח גם שתהיה לו שפלות אמיתית בעצמו, ויחזיק את עצמו בשפלות יותר מכל השומעים ממנו. גם צריך לדעת שדבר זה, שהוא מדבר לפני הציבור ושומעין ממנו דברי תורה וכיוצא, זהו רק מחמת שהוא מקיים כאמור את רצון רבינו, אבל

קִיּוֹם הַתּוֹרָה נִתֵּן לָנוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל יְדֵי אֲדוֹנֵינוּ מוֹרְנוּ וְרַבְּנוּ זצ"ל; וְעַל זֶה מְרַמֵּז הַפָּסוּק (ישעיה יב ג) "וּשְׂאֲבַתְּם מִיָּם בְּשִׁשּׁוֹן מִמַּעֲיָנֵי הַיְּשׁוּעָה", וּמְתַרְגֵּם יוֹנָתָן: "וּתְקַבְּלוּן אוֹלָפִן חֲדַת בְּחֻדָּה מִבְּחִירֵי דְצַדִּיקָא":
(כוכבי אור, אנשי מוהר"ן (ב) אות ה)

מְאֹמֵר מוֹתֵרֵנִית ז"ל "דִּי תוֹרָה הָאֲבָן מִיר מְקַבֵּל גְּעוּוֹעֵן דּוֹרָךְ מִשָּׂה רַבְּנוּ, קִיּוֹם הַתּוֹרָה דּוֹרְכֵן רַבִּין" - (הַלְמוּד שֶׁל דִּינֵי הַתּוֹרָה נִתֵּן לָנוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל יְדֵי מִשָּׂה רַבְּנוּ עָלֵינוּ הַשְּׁלוֹם, וְהַלְמוּד שֶׁל קִיּוֹם הַתּוֹרָה נִתֵּן לָנוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל יְדֵי אֲדוֹנֵינוּ מוֹרְנוּ וְרַבְּנוּ זצ"ל) - נֶאֱמַר בְּחַג הַשְּׁבִיעוֹת הַמְּכֻנָּה 'שְׁבִיעוֹת הַגְּדוּל':^ב

ס. וראה 'ליקוטי הלכות' ראש חודש ה' אות ז', ועיין שם בהלכות נדרים ושבועות ד' אות ל' מה שביאר בזה את סוד עניין שמחת בית השואבה; וראה גם 'שיחות וסיפורים' סימן י"ח.
סא. ראה 'עלים לתרופה' במכתב מרבינו מעת היותו בזאסלאב: "אהובי אחי ורעי, חיזקו ואימצו ביראת ה' כל אחד ואחד לפי כוחו ובחינתו, ולא יהיה לריק גיעי, ושימרו תורת משה עבד ה' כאשר לימדתי אתכם וכו', אהובי אחי ורעי, נא ונא, שיהיו דברי אלה אשר התחננתי קרובים אליכם יומם ולילה".

סב. "מה הכוונה בכך שאת קיום התורה קיבלנו על ידי רבינו? זמן קריאת שמע זהו קיום התורה! זמן תפילה זהו קיום התורה! שנשמור על זמן קריאת שמע הראשון ועל זמן תפילה הראשון כמו שהיה לפני מאות שנים, ושימשיך דבר זה לדורי דורות - זהו רק על ידי רבינו! זאת קיבלנו על ידי רבינו! יש לנו רבי מלפני מאה ושבעים שנה, על כן אנו צריכים ללכת בדרך הישנה, לא להסתכל על כאלה מהחסידיים של עכשיו המאחרים זמן קריאת שמע וזמן תפילה ועוד כיוצא, כי יש לנו רבי שמלמד אותנו כך, שהדרך של ה'שולחן ערוך' לא השתנתה בכהוא זה, אף אות אחת בתורה לא השתנתה. רבינו מלמד אותנו שלאף אחד אין שום כוח לזוז זיז כלשהו מתורתנו הקדושה, ורבינו מעמיד דבר זה ליסוד גדול, שהוא יסוד תורתנו; וזהו 'קיום התורה!' - "וואס הייטט 'קיום תורה' דורך'ן רבי'ן? זמן קריאת שמע איז קיום תורה! זמן תפילה איז קיום תורה! אז ס'זאל זיין דער ערשטער זמן קריאת שמע און דער ערשטער זמן תפילה, אזוי ווי סע איז געווען צוריק

שכא

אַחֲרֵי 'שְׁבוּעוֹת הַגְּדוֹל' דְּבַר מוֹהַרְנ"ת ז"ל עִם אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ שְׂיַחָה נִפְלְאָה בְּעֵת שְׁנִפְרָדוֹ וְנִסְעוּ מֵאֲתוֹ, וּבֵין הַדְּבָרִים אָמַר לָהֶם בְּהִתְעוֹרְרוּת עֲצוּמָה: "בְּרוּךְ ה' מִיר הָאֲבָן דָּאךְ מְקַבֵּל גְּעוּוּעַן דִּי תוֹרָה; אָפְעַר בְּאֵהִיט זִיךְ אַז מְעַן זָאל נִיט מֵאֲכֵן קִיין עֲגָל!" - "בְּרוּךְ ה' הָרִי קִבְּלָנוּ אֶת הַתּוֹרָה; אָבֵל הַשְּׁמָרוֹ בְּנַפְשְׁכֶם לְכֹלֵי לַעֲשׂוֹת 'עֲגָל' חֵס וְשָׁלוֹם!" - כִּי אַחֲרֵי מִתָּן תּוֹרָה נִכְשְׁלוּ בַּעֲוֹן הָעֲגָל, וְעַל כֵּן נִצְרָכִים לְשִׁמְיָהּ מְזֵה:^{סג}

מיט הונדערטער יארן, זאל דאס גיין אויף דורף דורות - דאס איז נאר דורכ'ן רבי'ן! דאס האבן מיר מקבל געווען דורכ'ן רבי'ן! מיר האבן א רבי'ן צוריק מיט הונדערט זיבעציג יאר, דארפן מיר גיין אויפן פריערדיגן וועג, נישט קוקן אויף איצטער, מיר האבן א רבי'ן וואס לערנט אונז אזוי, אז דער וועג פון שלחן ערוך האט זיך נישט געביטן 'פי הוא זה', אן אות אין די תורה האט זיך נישט געביטן. און דער רבי לערנט אונז אז קיינער האט נישט קיין פוח א ריר געבן אן אות אין די תורה, דער רבי שטעלט דאס פאר א יסוד גדול, א יסוד פון די תורה; און דאס איז 'קיום התורה!'. גם יש בדיבור הנ"ל פירוש נוסף, שאת התורה קיבלנו בוודאי על ידי משה רבינו עליו השלום, אך קיומה הוא על ידי עניין התפילה שעל התורה, שעל ידי זה זוכין לקיימה ולעשותה כראוי (עיי' 'ליקוטי הלכות' ראש חודש ה באריכות), וזאת קיבלנו על ידי רבינו הקדוש, שהוא אשר נתן לנו עצות קדושות ולימדנו את הדרך הקדושה של 'לעשות מתורה תפילה' כמבואר בליקוטי תנינא סימן כ"ה, והיינו לימוד תורת משה רבינו וקיומה על ידי התפילה שעליה! - 'נאף א נאף: 'קיום התורה' מיינט מען תפלה, דער רבי האט אונז געהייסן מאכן פון תורה תפלה, און דורך תפלה איז מען מקיים די תורה; דאס אלץ האבן מיר מקבל געווען דורכ'ן רבי'ן!'. (רל"י).

סג. והתורה הקדושה מעידה שבעת קבלת התורה נתקיים "והר סיני עשן כולו מפני אשר ירד עליו ה' באש", ו'פנים בפנים דיבר ה' עימכם", שהיתה אז התגלות אלוקות כזו והתלהבות נוראה אצל כל אחד ואחד, ואם כן איך יתכן שאחר שעמדו בכזו מדריגה יכשלו חס ושלום בחטא חמור כזה כמעשה העגל? אלא כי ה'בעל דבר' ידע שזה עתה היו ישראל שקועים במ"ט שערי טומאה רחמנא ליצלן, ומוכרח הדבר שמדריגה זו של קבלת התורה עדיין אינה שלהם מכוח עצמם, שהרי לא יתכן לעמוד במהירות כזו במדריגה של קבלת התורה, רק שנתנו להם אש זו במתנה מן השמים, ועל כן התגבר להכשילם רחמנא ליצלן.

שכב

מוֹהֲרַנְ"ת לֹא רָצָה בְּשׁוֹם אַפֵּן לְהִקְרָא בְּשֵׁם 'רַבִּי' (וְכַנּוּדָע מְדַבְּרֵי רַבְּנֵי
שִׁשְׁבַח אֶת מוֹהֲרַנְ"ת עַל גְּדֹל מִדַּת הָעֲנוּוָה שְׁנִמְצְאָה בּוֹ), אָף
הִירָאִים וְהַשְּׁלֵמִים מִמְקַרְבֵי רַבְּנֵי ז"ל לֹא הִבִּיטוּ כָּלֵל עַל עֲנוּתָנִוּתוֹ
וְשִׁפְלוּתוֹ בְּעֵינֵי עֲצָמוֹ, שְׂאִינוֹ חִפֵּץ לְהִקְרָא בְּשֵׁם 'רַבִּי', וְקָרְבוֹ עֲצָמָם אֵלָיו
לְמַעַן יַעֲוֹרֵר אֶת לְבָבָם לְעִבּוּדַת ה'.

וְהִנֵּה בְּרַב תְּבַעֲרַת לְבָבוֹ לְעִבּוּדַת הַבּוֹרָא יִתְבַּרְךָ הִיָּה מוֹהֲרַנְ"ת רָגִיל
לְדַבֵּר הַרְבֵּה מְאֹד עִם מְקַרְבָיו בִּירְאָתָהּ, דְּבָרִים הַיּוֹצְאִים מִן הַלֵּב
וְנִכְנָסִים לְלֵב הַשּׁוֹמְעִים, עַד שֶׁעַל חַג הַשְּׁבֻעוֹת הַנִּלְנָל נִתְקַבְּצוּ כְּאִמּוֹר
אֶצֶל מוֹהֲרַנְ"ת אֲנָשִׁים רַבִּים, לְעַרְףָּ שְׁמוֹנִים אִישׁ, חוּץ מִמָּה שְׁנִתְקַבְּצוּ
אֵלָיו מֵאֲנָשֵׁי הָעִיר וְכַנ"ל.

וְכִשְׁנִשְׁמַע זֶה הַדְּבָר לְהֶרֶב הַחוֹלֵק נִתְקַנָּא מְאֹד, כִּי יָדַע הֵיטֵב אֲשֶׁר כָּל
הַנוֹסְעִים אֶל מוֹהֲרַנְ"ת אֵינן פּוֹנְתָם בְּשִׁבִיל כְּבוֹד אוֹ פְּרִנְסָה אוֹ
בְּשִׁבִיל שְׂאָר פְּנוֹת גְּשָׁמִיּוֹת, כְּמוֹ שֶׁהָיוּ לְמְקַרְבָיו שְׁלוֹ, רַק פּוֹנְתָ כָּל הַנוֹסְעִים
אֶל מוֹהֲרַנְ"ת הִיא אָף לְשִׁמְעָ אֶת דְּבַר ה' וְלִהְתְּקַרֵּב לְעִבּוּדָתוֹ יִתְבַּרְךָ.

וְכִשְׁשִׁאֲלוֹ אֶת הֶרֶב הַחוֹלֵק "מָה תַרְעִמְתָּ יֵשׁ לָכֶם עַל חֲסִידֵי בְּרִסְלָב?
הֲרֵי אֵינָם אֱלָא מְתֵי מְעֻט, בְּעוֹד שְׁלָכֶם יֵשׁ מְאוֹת מְאוֹת
חֲסִידִים?!" - עָנָה וְאָמַר: "נִכּוֹן הַדְּבָר, אֲבָל אֶצְלוֹ (הֵינּוּ אֶצֶל מוֹהֲרַנְ"ת)
הָיוּ שְׁמוֹנִים חֲסִידִים יְרָאִים וְשְׁלֵמִים וְעוֹבְדֵי ה' גְּדוֹלִים, בְּעוֹד שְׁאֶצְלֵי

וגם לנו יש ללמוד מדבר זה שה'בעל דבר' לא שוקט על שמריו, ואחרי שרואה באחד
שמתחזק ומקבל כוחות חדשים בעבודת ה' - מתחכם ומנסה דווקא אז להפיל את האדם
ברשתו רחמנא ליצלן. (רל"ו).

היו חמש מאות אנשים פשוטים, בעלי אכסניות ובעלי בתי מרוח! -
 "קרעטשמארער'ס און ארענדארעס!":

שצח

כשהיו אנשי שלומנו באים לעיר ברסלב אל מוהרנ"ת על ימי חג השבועות, היו מקדימים לבוא כבר לכל הפחות יום אחד קדם, כדי שיהיו גם בליל הספירה האחרונה של ספירת העמר, שהיתה אז התעוררות ופחד אלקים בכל רחובות העירה מפאת הקולות והצעקות של אנשי שלומנו בספירת העמר, ומקדשת החג הקרב ובא עד שהיו כלל החנונים שבברסלב סוגרים את חנייתיהם לפנות ערב מרוב פחד ואימה; וכן בחג השבועות בעת אמירת ה'אקדמות' אצל מוהרנ"ת היתה גם פן התעוררות נוראה, אש להבה, ופחד אלקים שרר אז! - "די לעצטע ספירה איז געלעגן א פחד אויפן גאנצן שטעטל, ס'איז געגאנגען קולות אין די גאנצע שטעטל, ס'איז געווען אזא מין פחד אז יעדער איינער האט פארמאכט די קלייטן פאר פחד, פאר א שרעק, די

סד. כך שמע רבי לוי יצחק בהיותו בברסלב מזקני העיר שעוד זכרו הדבר; וראה להלן בחלק ג' סימן תפ"ב מה שאמר רבינו: "וואס יודן פארמאגן, אקדמות מיטן ניגון!" - "מה שיהודים אוצרים (רכוש רב) בתוכם, האקדמות' עם ניגונו!". (רל"י); ראה עוד לעיל חלק א' סימן פ"ד; 'שיחות הר"ן' סימן רנ"ו; ובכתב יד רבי שמואל הורוויץ: "הרב מטשעהרין ז"ל סיפר שאף על פי שהראש השנה שנוסעים לאומאן הוא גדול מאוד שאין למעלה ממנו, באמונה - מאמין את זה, אבל ההרגשה - היה מרגיש יותר בהספירה האחרונה בברסלב, היינו יום המ"ט של הספירה קודם ערב שבועות; כי היו באים על שבועות למוהרנ"ת ז"ל לברסלב, והיו באים איזה ימים קודם, והספירה האחרונה היו סופרים ביחד כל אנשי שלומנו בהתעוררות גדול עד שבכל העיר היו שומעים את הספירה הזאת, ועל כן בהרגשה, להרגיש חיות והתעוררות - היה מרגיש בהספירה הזאת יותר מהכל, אפלו מהראש השנה שבאומאן, ורק באמונה - מאמין שהראש השנה גבוה מהכל".

גאסן זענען געווען פול מיט פחד ה', די קולות מיט די געשרייען, און אזוי איז געווען ביי די 'אקדמות' וואס איז געווען שבועות, ס'איז געווען א געוואלדיגע התעוררות, א פחד, א פייער!"

ובשלוש השנים שהגלו את מוהרנ"ת לנעמרוב כנ"ל נתבטלה ההתעוררות והעבודה העצומה של הספירה האחרונה ושל ה'אקדמות', פי מרוב פחד יראו אנשי שלומנו מלבוא כלל ולשהות אצלו ז"ל כהרגלם תמיד^{סי}, ובאו אז רק כמה אנשים ספורים.

ענה ואמר אז מוהרנ"ת: "ווען דער חולק זאל מער ניט געווען אויפטאן, נאר וואס ער האט צוגענומען ביי אונז די לעצטע ספירה און אקדמות - וועט ער שוין דארטן אויכט האפן גענוג!" - "אם לא היה עושה ופועל החולק רק דבר זה, שלקח ובטל מאתנו את ההתעוררות של ספירת העמר בליל הספירה האחרונה ואת ה'אקדמות' שאומרים אחריה בשבועות - כבר יהיה לו מספיק שם בעולם הבא לקבל דין וחשבון עבור זה לבד!"^{סי}

סה. בכל אותן ג' שנים חששו מאוד רוב רובם של אנשי שלומנו מאימת החולקים, וגם מחשש מסירה לשלטונות על ידי החולקים, ומחמת זה לא באו למוהרנ"ת [ראה עוד לעיל סימן שנ"ח]. (רל"י).

סו. אין עיקר הכוונה במעשה זה לדבר מגנות החולק, אלא מהרפואה שלנו, היינו מה ששלח לנו ה' יתברך צדיק כזה המלמדנו באמת שהזמן של ה'ספירה' הוא עת רצון לזעוק ולצעוק אז לה' יתברך; ולא רק בעת שמברכין על ספירת העומר, אלא כל היום צריכים לזכור ולהתבונן בדבר זה, שיש 'ספירה!' - "מיט'ן רבי'ן האבן מיר טאקע א מצוה פון ספירה, ווייסן מיר אז ספירה איז א צייט צום אויבערשטן דאס אויסשרייען; נישט נאר בשעת ספירה, נאר אין דעם גאנצן טאג געדענקען אז ס'איז דא א ספירה! אינזינען האבן בייטאג אז ס'איז דא א ספירה!". (רל"י); וראה עוד 'עלים לתרופה' במכתב ממוצאי שבת במדבר שנת תקצ"ו: "ימי השבועות ממשמשין ובאין, שבועות חדש שלא עבר עלי כזאת זה כמה שנים, שאהיה מוכרח להיות בנעמרוב, ויהיה פחד מלהתקבץ יחד לומר יחד

תצב

אֲחֵרֵי שֶׁהִדְפִּיס רַבִּי נַחֲמָן טוֹלְטְשִׁינְעֵר אֶת הַלְקוּטֵי הַלְכוֹת בֵּיאַס כַּנְּ"ל, כְּשֶׁרָצָה לְהֵבִיא אֶת הַסְּפָרִים אֶל מוֹהֲרַנְ"ת לְחַג הַשְּׁבֻעוֹת^ס, בְּאֲמֻצֵּעַ הַדֶּרֶךְ גּוֹדֵעַ לוֹ שְׁבוּדֶקִין הֵיטֵב אֶת הָעוֹכְרִים בְּגָבוּל, וּמַחֲמַת פֶּחַד נֹסֵעַ בַּחֲזָרָה עֶרְךָ עֶשְׂרִים קִילוֹמֶטֶר, וְאֶכֶל שֵׁם בְּלִיל שֶׁבֶת קִדְשׁ בְּכֶפֶר בְּבֵית יְהוּדֵי אֶחָד, וְדֹבֵר עִמוֹ דְּבוּרִים נִפְלְאִים, וְסִפֵּר לוֹ שְׂאֵלוֹ הַדְּבוּרִים הֵם מֵהָאִישׁ שֶׁחִבֵּר אֵלּוֹ הַסְּפָרִים שֶׁהִדְפִּיס זֶה עֵתָה. הַתְּלַהֵב הָאִישׁ וְאָמַר לוֹ: "עַם סְפָרִים כָּאֵלוֹ - הֵייתִי הוֹלֵךְ וְעוֹבֵר עִמָּהֶם אֶת הַגָּבוּל לְלֹא מוֹרָא, וְאִפְלוּ בְּאֲמֻצֵּעַ הַיּוֹם!" ; וְנִתְעוֹרַר רַבִּי נַחֲמָן טוֹלְטְשִׁינְעֵר מִדְּבוּרָיו, וְנֹסֵעַ לְדַרְכוֹ, וְעֹבֵר אֶת הַגָּבוּל בְּשָׁלוֹם.

כְּשֶׁבָּא לְבֵיתוֹ וְסִפֵּר כָּל זֹאת לְמוֹהֲרַנְ"ת, אָמַר לוֹ מוֹהֲרַנְ"ת: "אֵתָה הֵייתָ צָרִיף לְהַמְתִּין וּלְצַפּוֹת לְהִישׁוּעָה בְּגָבוּל, וּלְהַתְּפַלֵּל וּלְחַכּוֹת שָׁם לְרַגֵּעַ שָׁל הִישׁוּעָה, כִּי מַדּוּעַ בְּרַחֲתָ? הֲלֹא כְּשִׁיבּוֹא הַזְּמַן שָׁל הִישׁוּעָה - הֵייתָ רְחוּק מֵהַמָּקוֹם^ס; אוֹלָם הֵייתָ זֹאת לְטוֹבָה שֶׁחֲזַרְתָּ, כִּדֵּי לְעוֹרֵר וּלְחַזֵּק אֶת הַיְהוּדֵי הַנְּ"ל":

^אאקדמות; ואם לא מנעו המונעים כי אם אמירת ה'אקדמות' של הקיבוץ הקדוש שלנו - גם כן ראוי לבוא עליהם מה שיבוא וכו'."

^בז. ראה 'עלים לתרופה' במכתב מוהרנ"ת מיום ו' בהר שנת תר"ג: "לעת עתה לא בא עדיין רבי נחמן נרו יאיר, ואיני יודע אם יהיה על שבועות."

^סח. וראה עוד כעין עניין זה ב'חיי מוהר"ן' סימן תס"ה ד"ה 'וכן'.

ענינים שונים

רעח

חלק ג'

מַעֲשֵׂה שְׁהִיָּה בְּשָׂבוּעוֹת אוּ בַחֲנֻכָּה, שְׁאֵמַר רַבְּנֵנוּ בְּעֵת שְׁהִיָּה יוֹשֵׁב אֶל הַשְּׁלַחַן עִם אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ: "וְוַעַר הָאֵט דָּאֵס אִין זִיךְ אַזָּא עֲזוּת צוּ הָאָבֶן בֵּי מֵיין טִיש אַ הֶרְהוּר רַחֲמָנָא לְצֻלָן? ! אִיךְ מֵיין נִיט טְשַׁעְהָרִינְעֵר, נִיט בְּרַסְלֵבֵעֵר, נִיט טְעַפְלִיקֵעֵר" - "לְמִי יֵשׁ בְּעֲצָמוּ עֲזוּת כְּזוֹ שְׁהִיָּה לוֹ בְּשֻׁלְחָנִי הֶרְהוּר רַחֲמָנָא לְצֻלָן? ! אִינְנִי מִתְכַּוֵּן לְאַנְשֵׁי טְשַׁעְהָרִין, וְלֹא לְאַנְשֵׁי בְּרַסְלֵב, וְלֹא לְאַנְשֵׁי טְעַפְלִיק" - וְ'טִירְהָאוּוִיצֵע' לֹא הַזְכִּיר; וּמִכַּף הַבֵּינוּ אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ מִי הוּא אוֹתוֹ הָאִישׁ, כִּי הִיָּה שָׁם אַחַד מִטִּירְהָאוּוִיצֵע שְׁלֹא הִיָּה לוֹ שְׁלוֹם בֵּית כְּשֵׁתֵי שָׁנִים. וְתַכְף קָם רַבְּנֵנוּ מִן הַשְּׁלַחַן וְנִכְנַס לְחֻדְרוֹ, וְהָאִישׁ הַנִּי"ל עָמַד עַל הַפֶּתַח וּבִכָּה הַרְבֵּה מְאֹד, וְגַם אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ בְּקָשׁוּ מִרַבְּנֵנוּ בְּעָדוֹ, עַד שֶׁהִבְטִיחַ שְׁיַחְזוֹר לְבֵיתוֹ וַיִּשְׁלִים מִיַּד עִם בְּנֵי בֵיתוֹ:

תנח

הַנְּגוּן הַקְּדוֹשׁ הַמוֹשָׁר בְּפִי אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ בְּלֵיל שַׁבַּת עַל מְזֻמּוֹר 'אַשְׁתַּ חֵיל', הָיוּ שָׂרִים אוֹתוֹ בְּחַג הַשָּׂבוּעוֹת אֲצֵל הָרֵב רַבִּי בְּרוּךְ מִמַּעַז'בִּיז' (דוֹד רַבְּנֵנוּ) עַל נֶסַח הַתְּפִלָּה 'אַתָּה נְגִלִית' שַׁבְּתַפְּלַת מוֹסָף שֶׁל רֵאשׁ הַשָּׁנָה, וְאֵלּוּ אֶת הַנְּגוּן הַיְדוּעַ בְּפִי אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ עַל 'אַתָּה נְגִלִית', הָיוּ שָׂרִים אֲצֵלוֹ עַל הַמְּזֻמּוֹר 'אַשְׁתַּ חֵיל'. וְנִגְנְנוּ

אנשי שלומנו לפני רבנו את שני הנגונים^ט, ואמר רבנו: "מען דארף זיי איבערבייטן" - "צריך להחליף אותם"; ואכן מאז נוהגים כן אנשי שלומנו וכן"ל:

תעט

ידוע ממוהרנ"ת ז"ל על פי כתבי האר"י ז"ל שגם בכל השבועות והספירות, עקר התקון הוא בבחינת מלכות של כל מדה ומדה, כי כל מדה וספירה הוא כלול מכל הספירות והמדות כידוע^א:

(רבי אליקים געציל ליובאוונע, 'נחלי אמונה' כ)

תפא

פעם אחת ישב רבנו לומר תורה בחדר השבועות אחרי מנחה, בעוד שהיתה החמה זורחת, וישבו כל הלילה אצל השלחן, והתפללו ערבית בתוך הסעודה, וישבו כן עד שהתחילה החמה עוד הפעם לזרח בבקר היום השני. ענה רבנו ואמר: "די זון קער זיך פאר חדושין און

ט. וראה עוד ב'מי מוהרנ"ת' חלק א' סימן כ"ג: "[בליל ב' של שבועות, שנת תקס"ז], אחר ברכת המזון היה מזמר בעצמו 'אתה נגלית' ו'ברוך שמך' וכו' בניגון נפלא ונעים". (רל"י).

ע. הניגונים עצמם נתחברו על ידי מרן הבעל שם טוב הקדוש. (רבי בן ציון אפטער). ובאומאן היו כמה שינויים קטנים בין אנשי שלומנו בנוסח המדוייק של שילוב הפסוקים עם הניגון, כי מי שרוצה לשפוך נפשו בכוונה בפסוקים הללו, אזי כל אחד ואחד יש לו התעוררות בפסוק אחר, אשר שם הוא מאריך ביותר כפי התעוררות ליבו. (רל"י); [ראה עוד לעיל חלק א' סימנים קצ"ט ר'].

עא. ראה 'ליקוטי הלכות' הלכות פקדון הלכה ד אות ב; וראה תיקון י"ט דף ל"ז ע"א; 'פרי עץ חיים' שער ספירת העומר פ"ו.

זאגן: איידער איך בין אַוועק געגאַנגען - האב איך איך געטראָפֿן, איך
 בין געקומען צוריק - האב איך איך ווייטער געטראָפֿן... - "ראוי
 שתתמה החמה לעצמה ותאמר: טרם ששקעתי - ראיתי אתכם,
 וכשבאתי וחזרתי - פגשתי אתכם שוב...":

תפב

רַבֵּנוּ אָמַר: "וואס אַיִדן פֿאַרמאַגן, 'אַקדמות' מײַן נגון!" -
 "מה שיהודים אוצרים (רכוש רב) בתוכם, ה'אַקדמות' עם
 הנגון שלו!"^{עב}:

עב. 'אקדמות' הוא הפיוט המתחיל 'אקדמות מילין' ומדבר מגדולת השם יתברך ומקירבת בני ישראל אליו יתברך יותר מהמלאכים, וכן מזה שכלל ישראל מחזיקים עצמם בהשם יתברך ובתורתו בתוך תוקף ייסורי הגלות, כי יודעים עוצם שכר עולם הבא המעותד להם על זה. פיוט זה נתחבר לפני כאלף שנה על ידי רבי מאיר בן רבי יצחק שהיה שליח ציבור ופייטן בעיר וורמיזא [ומוזכר כמה פעמים בפירושו רש"י (תהלים עג יב; הושע ו ט), וראה תוספות ראש השנה דף י"א ע"א ד"ה אלא], והוא יסדו על מנת לאמרו ביום הראשון של חג השבועות בשעת קריאת התורה, ונתפשט המנהג אצל האשכנזים לאמרו לפני התחלת קריאת התורה בניגון מיוחד, כשהחזן אומר כל חרוז ולאחריו הקהל [מנהג אמירתו מוזכר כבר במהרי"ל (מנהגים) הלכות שבועות]. ראה ב'שיחות הר"ן' סימן רנ"ו: "שיבח את 'אקדמות' מאוד מאוד, ואמר שישאל מחמת שהם משוקעים ורגילים כל כך בטוב, על כן אין מרגישין כל כך שבח מעלת וגדולת השבח הקדוש של 'אקדמות' שאומרים בשבועות; ואמר: מי שיודע מעלת השיר של 'אקדמות' עם הניגון שלו, כמו שרגילין העולם לזמר אותו בניגון הידוע - הוא דבר נפלא וחידוש גדול מאוד; ואמר שאקדמות הוא שיר של חשק וכו', והפליג במעלתו מאוד"; ראה עוד 'ליקוטי הלכות' קדיש א' אות י', ושם שבועות ב' אות ב'; ולעיל בחלק ב' סימן שצ"ח: "וכן בחג השבועות בעת אמירת ה'אקדמות' אצל מוהרנ"ת היתה גם כן התעוררות נוראה, אש להבה, ופחד אלקים שרר אז!".

תצ

מוֹהֲרַנְ"ת אָמַר: "דַּעַם רְבִינֵיִס זָאָךְ אֵיז רֵאֵשׁ הַשָּׁנָה, אַוֶן מִיִּין זָאָךְ אֵיז יוֹם כְּפוּר" - "עֲנִינּוּ שֶׁל רַבְּנּוּ הוּא רֵאֵשׁ הַשָּׁנָה, וְהַעֲנִין שְׁלִי הוּא יוֹם כְּפוּר". וְאַכֵּן הָיוּ מֵאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ שְׁנִסְעוּ וּבָאוּ לְמוֹהֲרַנְ"ת עַל יוֹם כְּפוּר, אִוְלָם לֹלֵא רַעַשׁ וּפְרִסוּם; וְהַבָּאִים הָיוּ נִכְנָסִים אֵלָיו כְּבָר בְּעָרֵב יוֹם כְּפוּר. [אַמְנָם לִימֵי חַג הַשְּׁבוּעוֹת הָיוּ מְגִיעִים אֶל מוֹהֲרַנְ"ת יוֹתֵר אֲנָשִׁים מֵאַשֶׁר אֱלוֹ שְׁהַגִּיעוּ לְיוֹם כְּפוּר]:

עג. ראה לעיל חלק ב' סימן קס"ה; וראה בסמוך (סימן תצב) בעניין ההתעוררות שנראתה ממוהרנ"ת בערב יום הכיפורים. והביאור בזה הוא שגמר התיקון של ראש השנה נעשה ביום הכיפורים, וכמו שמצינו שרבינו גילה את עשרת המזמורים של התיקון הכללי, ומוהרנ"ת חיבר על זה את התפילה שלאחריהם, והיו אנשי שלומנו מבארים שהוא כמשל הניתוח, דהנה על אף שהניתוח עצמו נעשה בוודאי על ידי הרופא הגדול, אך מכל מקום הלא מוכרחים גם אחר כך לנקות ולעשות תפירות וכדומה אשר גם הם מצרכי הרפואה הנחוצים לחולה, כן הוא כלפי אמירת העשרה מזמורים שהיא לבדה בוודאי תיקון גמור כדברי רבינו, אך לצורך הרחיצה והטהרה המוכרחת אחרי תיקון כזה, לזאת אומרים את התפילה של מוהרנ"ת, וכן הדבר גם בכל דיבור שמגלה הצדיק, והוא עיקר ההשגה המסוגלת להצלחת הנפש, אך מכל מקום מוכרחים גם לדבריו של התלמיד שיבאר את כוונת הדיבור ויכניסו בלב בני האדם, ועל כן אף שראש השנה הוא העיקר והיסוד, ורק הצדיק האמת לבדו יכול לתקן אז מה שצריך לתקן, ומחמת שראש השנה הוא יום הדין על כן רק הצדיק יכול להמתיק אז את הדינים ולהחזיר אותנו בתשובה וכמובא מזה בזוהר, ועל כן ביום ראש השנה מתקבצים יחד כל היום אצל הצדיק האמת דווקא, ובכוח זה מגיעים אחר כך עשרת ימי תשובה, שאז כל אחד הוא לבדו, בלילה וביום, ולא בצוותא עם אנשים, ועל ידי זה יכול כל אחד לעסוק בפרטיות יותר בתשובה, והגמר מכל זה הוא ביום הכיפורים, שהוא יום של רחמים, כי כבר נמתק הדין בראש השנה על ידי הצדיק, ואז התלמיד מאיר את הארת התשובה בפרטות לכל אחד ואחד, וכל אחד מתוודה ושב בתשובה, וזוכה אז לגמר הכפרה. (רל"י); וראה גם לעיל חלק ב' סימן תקנ"ה.

תצח

רַבְּנוּ אָמַר: "שְׁבוּעוֹת אֵיזוֹ דָּעַר עֶקֶר דָּאס אויף זיין, און הוֹשַׁעְנָא רַבָּא אֵיזוֹ דָּעַר עֶקֶר דָּאס זָאגֵן" - "בְּשָׁבוּעוֹת עֶקֶר הָעֲבוּדָה הוּא לְהִיֹּת נַעוּרֵי, וּבְהוֹשַׁעְנָא רַבָּא הָעֶקֶר הוּא (רַבּוּי) הָאֲמִירָה"׃

תקנא

תּוֹרָה ד' "אֲנֹכִי" - יְדוּעַ שְׁהַתּוֹרָה הַזֹּאת נֶאֱמָרָה בְּזִלְאֲטִיפְאֲלֵיךְ בְּחַג הַשְּׁבוּעוֹת עַל יְדֵי אֶחָד שְׁפָא עַל שְׁבוּעוֹת אֶל רַבְּנוּ זַל"ה בְּתוֹךְ הַבָּאִים, כִּי שְׁבוּעוֹת הָיָה מִהֶזְמַנִּים הַקְּבוּעִים כְּיְדוּעַ, וְאוֹתוֹ הָאִישׁ הָיָה מְקַרֵּב חֲדָשׁ שְׁלֹא הָיָה עֲדִין אֶצְל רַבְּנוּ זַל"ה מְקַדָּם, אִישׁ כְּפֶשֶׁר וַיֵּרָא שְׁמַיִם וּבַר דַּעַת גְּדוּל, וּמִסְחָרוֹ הָיָה מִהֶצְבָּא שְׁעָמַד בְּעִירוֹ וְהוּא הָיָה

עד. כי הוא מנהג קדמון [מקורו בזוהר בראשית דף ח' ע"א ואמור דף צ"ז ע"ב, ומובא ב'מגן אברהם' ריש סימן תצ"ד] להיות ניעור בליל שבועות וגם לעסוק אז בתורה, וגילה רבינו הקדוש שהעיקר הוא להיות ניעור ולא לישון כל הלילה; וראה 'שער הכוונות' ענין חג השבועות דרוש א': "ודע כי כל מי שלא ישן בלילה הזאת כלל, אפילו רגע אחד, ויהיה עוסק בתורה כל הלילה - מובטח לו שישלים שנתו ולא יארע לו שום נזק בשנה ההיא, וכמו שכתב הרשב"י בהקדמת בראשית וכו', כי אם לא ישן כלל וודאי שלא ימות בשנה ההיא". בפנימיות מנהג זה ראה 'ליקוטי הלכות' שבועות א' אות ג', ברכת הריח ד' אות מ"א, הכשר כלים ד' אות ל', חזקת מיטלטלין ד' אות י"א, גביה ג' אות י"ג, נזיקין ג' אות ד'.

עה. ראה ב'שער הכוונות' ענין סוכות דרוש ו': "הדין נידון ונגמר בחצות הראשון של ליל הושענא רבא, ואז בעת חצות לילה נגמר החותם וכו', ולכן נוהגים לעסוק בתורה בחצות לילה הראשון עד זמן זריחת הלבנה, וקוראים ספר 'אלה הדברים' הנקרא משנה תורה וכו', עיין שם עוד; וראה עוד ב'מגן אברהם' ריש סימן תרס"ד: "נוהגים ישראל להיות ניעורים בליל ערבה וכו', וכבר נדפס הסדר", (וראה 'כף החיים' (סופר) שם ס"ק ג ד). ובפנימיות המנהג להיות ניעור בליל הושענא רבא ולומר אז משנה תורה ותהלים - ראה 'ליקוטי הלכות' דברים הנוהגים בסעודה ד' אות י"ג, תפילת ערבית ד' אותיות כ"ט - ל', שבת ז' אותיות נ"ט - ס"ה, סוכה ב' אות ד', ערלה ד' אות ט"ז, ערב ג' אות ל"ח.

המספיק להם כל צרכיהם, אכל ומלבושים וכיוצא, על ידי השָׁרִים הממנים עליהם, והשָׁרִים היו מצַעְרִים אותו עד למאד בַּחֲשֹׁבוֹנוֹתֵיהֶם אתו, ומחמת שָׂרְצו שְׂיִתֵן לָהֶם בְּכָל פֶּעַם שֶׁחָד, הַעֲלִילוּ עָלָיו כַּמָּה פְּעָמִים וְהִפְחִידוּ אוֹתוֹ שְׂיִמְסְרוּ אוֹתוֹ לַמְּלָכוֹת, וּמִחֲמַת שְׁכָל מִחֲתוֹ וּפְרִנָּסוֹתוֹ הִיָּתָה רַק מְזֵה, נִדְמָה לוֹ שֶׁאִם יִמְסְרוּהוּ לַמְּלָכוֹת יִפְסִיד כָּל פְּרִנָּסוֹתוֹ; וּמִחֲמַת שֶׁהָיָה אִישׁ כָּשֶׁר, בְּלִבֵּל אוֹתוֹ גַּם זֹאת, שְׁכָל בְּטַחֲוֹנוֹ הוּא בְּאִסּוּר, מִמֵּאֲמַר הַתָּנָא בְּאָבוֹת "הוּוּ זְהִירִין בְּרָשׁוֹת", שְׁזֵה מִמֶּשׁ כְּמוֹ "מִבְּטַח בּוֹגֵד", שְׁעוֹבֵד לַמְּלָכוֹת הִרְשָׁעָה כְּאִלוֹ חֵס וְשָׁלוֹם אֵין לוֹ אֱלוֹהַּ.

וּבְכוֹאוֹ אֶל אֲדוֹנָנוּ מוֹרְנוּ וְרַבְּנוּ זַלְלָהּ בְּעָרְב שָׁבוּעוֹת, וְקִבֵּל שָׁלוֹם, וְרַבְּנוּ קִבְּלוּ בְּסִבָּר פְּנִים יְפוֹת, וְהַתְּחִיל לְסַפֵּר לְפָנָי אֲדוֹנָנוּ מוֹרְנוּ וְרַבְּנוּ הָאֵיךְ שְׁעוֹבְרִים עָלָיו צְרוֹת מְצֻרוֹת שׁוֹנוֹת, עַד שֶׁלֹּא דֵי שְׂאִין לוֹ עוֹלָם הַזֶּה - אֶלָּא אַף גַּם עוֹלָם הַבָּא בְּוִדְאֵי לֹא יִהְיֶה לוֹ; וּמִחֲמַת טְרִדַת עָרַב יוֹם טוֹב אָמַר לוֹ רַבְּנוּ זַלְלָהּ: "כְּעַת אֵין זְמַן לְדַבֵּר בְּאִרְכוּת; אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם בְּיוֹם טוֹב נְדַבֵּר". וְהִלֵּךְ הָאִישׁ, וְלֹא סִפֵּר לְרַבְּנוּ זַלְלָהּ שׁוֹם פְּרִטְיֹת, וּבְכִפְרֵט בְּיוֹם טוֹב בְּוִדְאֵי לֹא הָיָה זְמַן לְסַפֵּר; וּבִתְוֹךְ כֵּךְ אָמַר אֶז אֲדוֹנָנוּ מוֹרְנוּ וְרַבְּנוּ זַלְלָהּ הַתּוֹרָה הַזֹּאת הַמִּתְחַלֶּת "כְּשֶׁאָדָם יוֹדֵעַ [שְׁכָל מְאֲרָעוֹתָיו הֵם לְטוֹבָתוֹ] וְכוּ', וְצָרִיךְ לְהָשִׁיב הַמְּלוּכָה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ". נִבְהַל הָאִישׁ הַנִּל, כִּי זֶה נִצְרָךְ לוֹ, וְאֵיךְ יָדַע רַבְּנוּ שְׁזֵה נִגַּע אֵלָיו לְמַחֲשׁבוֹתָיו וְעַנְיָנוּ, כִּי הוּא לֹא סִפֵּר לְרַבְּנוּ זַלְלָהּ שׁוֹם פְּרִטִים, וּכְפִי שְׁמִבְּאָר רַבְּנוּ זַלְלָהּ שֶׁם שְׁלֹזָה נִצְרָךְ וְדוּי דְבָרִים וְכוּ', וְהוּא מְקַרֵב חֲדָשׁ שְׁעֵדִין לֹא הַתּוֹדָה לְפָנָי אֲדוֹנָנוּ מוֹרְנוּ וְרַבְּנוּ זַלְלָהּ; עָלָה בְּדַעְתּוֹ שְׂתִיּוּדָה בְּוִדְאֵי אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם אַחֲרֵי יוֹם טוֹב וְיִסְפֵּר לְפָנָיו כָּל מְאֲרָעוֹתָיו.

וּבִתְוֹךְ כֵּךְ הַזְכִּיר רַבְּנוּ זַלְלָהּ הִלָּאוֹ שֶׁל "לֹא יִהְיֶה לָךְ אֱלֹהִים אַחֲרִים" (שמות כ ב), וְחָשַׁב בְּדַעְתּוֹ שֶׁגַּם זֶה שִׁיךְ אֵלָי, שְׂאֲנִי עוֹבֵר כְּסֻדָּר

על זה הלאו, שכל בטחוני בפרנסתי היא על זה מהמלכות! ונפל לעצבות על ידי זה שיצטרף להתודות; ואגב נזכר בהבלבולים שיש לו על זה שמכרח תמיד לילך לבית השרים הנ"ל לעשות חשבונות אתם, וכני ביתם מדברים אתו הרבה, ואי אפשר לו לזהר מהם, פי אצלם זהו לשחוק, אך הוא בפנימיותו יש לו יסורים מזה. וכשאמר אדוננו מורנו ורבנו ז"ל שעל ידי שראין את הצדיק, בחינת "והיו עיניך ראות" וכו' - הרגיש האיש שאליו כוון רבנו זה שעל ידי זה נתבטלים העצבות והתאוות. ובאמת היה לו להאיש הנ"ל מחוש מכבד, שעצמותו היו פואכים לו, ולא היה יודע רפואה לזה, וכששמע שעל ידי ודוי דברים וכו' [נחרב הצרוף הרע שנחקק על עצמותו בגלל עוונותיו] כמבאר בפנים - הכלל, ראה שכל התורה הזו נאמרה בשבילו.

הכלל, מאז והלאה נתקרב כל כף עד שהשליך את פרנסתו הנ"ל, ונסע הרבה פעמים אל רבנו זל"ה, וגם קרב הרבה אנשים כאלו שהיו פוחזים וריקים, וגם הם נעשים מרפכה כמבאר שם, עין שם.
(רבי אברהם שטערנהארץ, רינת ציון ד)

תקצה

התורה "האי גברא דאזל בעי אתתא" שפסימן כ"ט נאמרה בשבועות תקס"ו, ועין בחיי מוהר"ן בסיומן כ' פמה ענינים שהיו בעת אמירת התורה, שבאותה העת לבש רבנו ז"ל בפעם הראשונה בגדים לבנים, והיה זה אחרי שהביא אותם אחד מאנשי שלומנו לרבנו לכבוד חג השבועות, ואז נכלל ענין זה בתוך המאמר.

גם איש אחד מאנשי שלומנו הביא בתו הבתולה שהיה לה חלי נופל רחמנא לצלן, וגם הביא יין, ובעת אמירת התורה כשאמר רבנו 'ועל ידי תקון הכללי שמעורר המחין פנ"ל וממשיך לבנונית להגידין, בבחינת 'בכל עת יהיו בגדיך לבנים', אני נתרפאת מחולאת הנפילה, ואז נפלה ולא תוסיף, קום בתולת ישראל" - אמר אז רבנו: "נפלה ולא תוסיף, קום טאקע!" - "נפלה ולא תוסיף, קום באמת!", (הינו שתקום בתולת ישראל זו מחליה); והמשיך לה רבנו רפואה אז בעת אמירת התורה^ט.

ובמוצאי יום טוב, בעת שבא משה חינוקע'ס להפרד מרבנו ותנה לפניו צרתו שיש לו מהאדונים שבויניצא, אמר לו רבנו: "איך האב דאך געזאגט א תורה וועגן דעם!" - "הרי כבר אמרתי תורה אודות זה!" - וכוונתו היתה על זה המאמר; ואכן יצא משה בשלום מהעסק עמם, כמבאר בחיי מוהר"ן שם^ע:

בשבעות תקס"ו לפרט קטן, ובאותו העת לבש פעם ראשון בגדים לבנים, ואז נכלל בתוך התורה בחינת בגדים לבנים, עיין שם; וגם איש אחד הביא בתו הבתולה שהיה לה חולי נופל רחמנא ליצלן, וגם הביא יין וכו', וכל זה נכלל שם, עיין שם וכו', ועוד כמה דברים נפלאים שראינו בעינינו שנכללו בתוך התורה הזאת, מלבד הנסתרות, כי עצם כוונתו בכלל ובפרט אי אפשר להשיג. גם אמר שהתורה הזאת עומדת על ה'צרפת', כי מדבר שם מכסף וממון, היינו מעניין תיקון הכללי של המשא ומתן, וכן מדבר שם מתיקון הדיבור על ידי שבח הצדיקים, ומבגדים לבנים; וזה 'כסף' נבחר' לשון' צדיק' (משלי י כ) - סופי תיבות 'פרנק'.

עז. ומבואר שם בפנים התורה באות ו' שביומוי דרבי שמעון הוי אמר חד לחבריה 'פתח פיך', כי כשיש תיקון הכללי שהוא קשת הברית אזי הדיבור מותר, ועל ידי שהיה לאיש הנ"ל התקשרות ואמונה ברבינו הקדוש שהוא בחינת קשת הברית, עי"ז נתרפאה בתו מהחולי. (רל"י).

עח. זה הלשון שם בסימן כ': "באותה העת שאמר מאמר הנ"ל היה לאיש אחד עשיר

תרו

מאמר "אמר רבי עקיבא" נאמר בליל ראשון של שבועות תקס"ג, וחרזר ונשנה אחר שבועות לפני הרב רבי נתן ז"ל, והוא יושב וכותב על הספר בדיו; ואלו התבות "פי קדם הבריאה וכו'" נאמרו במתינות גדולה ובדיוק כל תבה, מה שאי אפשר לבאר על הפתח: (פרפראות לחכמה סימן נא)

תרלו

ואגב שזכיתי לעסוק בהתורה הזאת הנ"ל האיר ה' עיני לפרש סיום הפסוק "וביום הבפורים" (במדבר כח כו), שנאמרה זאת התורה בשבועות על זה הפסוק, אבל לא זכינו לשמע באור הפסוק בעצמו על פי התורה הזאת, רק אחר כך שמעתי מפיו הקדוש קצת באור רק על התחלת הפסוק, "וביום הבפורים" שהוא בחינת הולדת הנפש וגדולה הנפש פמבאר שם, "מקרא קדש" זה בחינת שהפכוד שהוא בחינת קדש,

מאנשי רבינו ז"ל איזה עסק עם אדונים בוויניציא מאנשי חיל של הקיר"ה, היינו שהעמיד להם קמח ולא הוטב בעיניהם, ורצו האדונים הנ"ל לסכן אותו בסכנות נפשות לבד מסכנת ממון. ובשעה שאמר רבינו ז"ל המאמר הנ"ל נכנס בליבו מאוד מה שמבואר שם שעל ידי שבח הצדיקים הדיבור נשמע ונתקבל, כי זה כל עניינו, כי הלא העיקר שיהיה דיבורו וטענותיו נשמעים ונתקבלים לפני האדונים. ותיכף במוצאי שבועות נסע לוויניציא, וכל אותו הדרך עסק לספר לפני בעל האכסניא שלו הרבה משבחי רבינו ז"ל, כי באמת היה לכל אנשי רבינו ז"ל, אפילו להבעלי בתים הפשוטים, סיפורים ושבחים הרבה לרבינו ז"ל עד אין מספר; ותיכף אחר כך נכנס אל האדונים ודיבר לפניהם כל טענותיו ואמתלאותיו, ונתקבלו דבריו באזניהם, וקיבלו אותו בכבוד גדול, וניצול מכל הסכנות הנ"ל, ויצא בשלום מן העסק הנ"ל כראוי; וראה עוד שם בסימן כ"ט: "אחר איזה ימים הפציר העשיר הנ"ל את רבינו ז"ל להתפלל עליו שיהיו לו בנים; השיב לו רבינו ז"ל: הלא אמרתי לך תורה על ראש השנה!".

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שמות כט מג) "וְנִקְדַּשׁ בְּכַבְדֵּי", קוֹרֵא וְכוּ', עַיִן שָׁם בִּסְפָר:
(ליקוטי הלכות חובל בחבירו ג אות יט)

תרלז

מֵאֵמֶר "וַיִּבֶן" שֶׁבְּלִקוּטֵי קַמָּא סִימָן ס"ז נֶאֱמַר בְּשָׁבוּעוֹת תִּקְס"ז
בְּזֹאסְלָאב^ט, וְהָיוּ אָז כַּמָּה וְכַמָּה מַעֲשִׂוֹת שֶׁהָיָה לָהֶן שְׂיִכּוֹת
לְאַמִּירַת תּוֹרָה זוּ, וְאִם הֵינּוּ יוֹדְעִים בְּבִירוֹר אֶת כָּל הַמַּעֲשִׂוֹת הֵינּוּ
מְבִינִים יוֹתֵר אֶת הַמְּשֻׁף הָעֲנִינִים הַמְּבֹאֲרִים בַּתּוֹרָה^י, כִּי כִּידוּעַ כָּל
הָעֲנִינִים שֶׁעָבְרוּ בַּעוֹלָם, בְּפֶרֶט הָעֲנִינִים שֶׁעָבְרוּ עַל אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ, הַכֹּל
הָיָה נִכְלָל בַּתּוֹךְ דְּבָרֵי תּוֹרָתוֹ הַקְּדוּשָׁה, וְעַל יְדֵי תּוֹרָתוֹ הַקְּדוּשָׁה הַמְּשֻׁף
רְפוּאוֹת וְתִקּוּנִים וְהַמְּתַקֵּת לְכָל הָעֲנִינִים שֶׁבַּעוֹלָם בְּכִלְלִיּוֹת וּבְפֶרֶטִיּוֹת,
בְּרוּחָנִיּוֹת וּבְגִשְׁמִיּוֹת, כַּמּוּבָא בְּחַיֵּי מוֹהַר"ן סִימָן ש"צ:

תרלט

אֵמֶר רַבֵּי לֵוִי יִצְחָק לְעֲנִין הַמּוּבָא בְּיַמֵּי מוֹהַרנ"ת (ח"א סי' כ) שֶׁבְּהִיּוֹת
רַבְּנוּ בְּזֹאסְלָאב בְּחַג הַשָּׁבוּעוֹת שְׁנַת תִּקְס"ז הִזְהִיר מִקִּדְּם אֶת
אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁלֹּא יִהְיֶה שׁוּם אֶחָד לְהָרִים יָדוֹ וְרַגְלוֹ לְבּוֹא אֵלָיו
לְזֹאסְלָאב, וְרַבֵּי נִפְתָּלִי אֲדַרְבָּא, עוֹרֵר אֶת אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ לְקוּם וּלְנַסֵּעַ
לְשָׁם לְהִיּוֹת עִמּוֹ שָׁם, וְאֵז נֶאֱמַר הַמֵּאֵמֶר שֶׁבְּלִקוּטֵי קַמָּא סִימָן ס"ז,
וְכַמָּה עֲנִינִים וְהַתְּגַלּוֹת תּוֹרָה שֶׁזָּכּוּ אָז לְקַבֵּל מִרַבְּנוּ, וְלוֹלֵא שֶׁהָיוּ בְּאִים
אֵלָיו הָיוּ מִפְּסִידִים כָּל כָּף הַרְבֵּה, כִּי כַּמָּה וְכַמָּה שְׂיִחוֹת וְסִפּוּרִים הָיוּ

עט. ראה בהרחבה לעיל חלק א' סימנים פ"ד פ"ה.

פ. ראה ב'פרפראות לחכמה' על תורה זו: "ועוד היה אז כמה וכמה עניינים וסיפורים
נפלאים, והכל נכלל בתוך המאמר הזה אחר כך בפירוש או ברמז".

סביב זה המאמר, כי הכתוב (בראשית ב כב) "ויבן ה' אלקים את הצלע" מרמז על זוגתו שהיה שם עמה עבור רפואתה, ונכלל במאמר זה הרבה ענינים; וכל זה ללמד בא שאדרבא, כפי המניעות שיש לדבר - זהו הסימן על גדל חשיבותו, והמניעות הן רק כדי להגביר את החשק, וכמבאר בסימן ס"ו הקודם:

תּרפד

[שיחה זו בשיחות הר"ן, ושם: "אחר כך בא על מחשבתו ואת הערבים צויתי לכלפלך" (מלכים א יז ד), "עין שם - נאמרה בקיין תקסט אחר שבועות; ובאותו שבועות אמר תורה על זה הפסוק ואת הערבים צויתי לכלפלך": (חיי מוהר"ן בכתב יד מורנו רבי נפתלי)

תּרפח

שם במאמר הנ"ל אות י"ב: "כי רפואת המכה הוא על ידי כמה בחינות וכו'" - ושם עתי בזה ספור שלם, הינו שקדם שבועות תקסט שנאמר בו המאמר הנ"ל נסעו אנשי לאדיזין להיות אצל רבנו הקדוש על חג השבועות, שאז היה זמן קהלה לכל כמבאר במקום אחר (חיי מוהר"ן ס"י כב), והרב רבי געציל מלאדיזין²² שהיה גם פן מהמקרים של רבנו הקדוש לא נסע עמהם, כי היה מטל על ערש דוי בסכנה גדולה עד שנתיאשו ממנו כל הרופאים והדאקטורים, והחולאת שלו היה שהיה לו מכה גדולה בתוך נקב הפרכשתא בפנים, ואמרו הרופאים באשר

פא. ראה לעיל בסמוך בשיחות השייכות לתורה "ויהי נא פי שנים ברוח אלי" שבליקוטי קמא סימן ס"ו.

פב. ראה להלן בערכו.

שְׁלֹרְפוּאֵת הַמֶּכָּה צְרִיכִין כַּמָּה בְּחִינוֹת, הֵינּוּ לְפִתּוּחַ פִּי הַמֶּכָּה וּלְהַמְשִׁיךְ וּלְהוֹצִיא מִמֶּנָּה כָּל הַלְחוֹת וְהַדְּמִים הַמְקַלְקְלִים וְכוּ' וְאַחַר כֵּן לְסַגֵּר פִּי הַמֶּכָּה וְכוּ' כַּמְבָאָר בַּפְּנִים, וּמִחֲמַת שֶׁהַמֶּכָּה הִיָּתָה בְּמָקוֹם שָׂאִין יָד אָדָם מִגַּעַת שָׁם לְעֶסֶק בְּרְפוּאוֹת הַנֶּ"ל, עַל כֵּן נִתְיָאֲשׁוּ מְרְפוּאוֹתוֹ, וְאַנְשֵׁי לְאֲדִיז'יִן בָּאוּ וְסִפְרוּ עֲנִיִן זֶה לְרַבְּנֵי הַקְּדוֹשׁ; וְאַחַר כֵּן בְּיוֹם רֵאשׁוֹן שֶׁל שְׁבוּעוֹת סְמוּךְ לְעָרֵב אָמַר רַבְּנֵי הַקְּדוֹשׁ מֵאָמַר זֶה הַנֶּ"ל, וְכָלֵל בְּתוֹכוֹ עֲנִיִן רְפוּאֵת הַמֶּכָּה וְכָל הָעֲנִיִן הַנֶּ"ל. וְאַחַר כֵּן כִּשְׁחָזְרוּ אַנְשֵׁי לְאֲדִיז'יִן לְבֵיתָם מִצָּאוּ שֶׁכָּבַר נִתְרַפָּא הָרַב רַבִּי גַּעְצִיל הַנֶּ"ל, וְסִפֵּר לָהֶם שֶׁבְּלֹא שׁוֹם תַּחֲבֻלוֹת נִפְתַּח פְּתָאוֹם פִּי הַמֶּכָּה וַיֵּצֵא מִמֶּנָּה לְחוֹת הַרְבֵּה וְכוּ' עַד שֶׁנִּתְרַפָּא בְּשִׁלְמוֹת; וּכְפִי שֶׁסִּפֵּר לָהֶם הָעֵת וְהַזְּמַן שֶׁל פְּתִיחַת פִּי הַמֶּכָּה פְּתָאוֹם הִיָּה בְּמָכוֹן מִמָּשׁ בְּעֵת שֶׁאָמַר רַבְּנֵי הַקְּדוֹשׁ זֶה הַמֵּאָמַר וְכָלֵל בְּתוֹכוֹ עֲנִיִן רְפוּאֵת הַמֶּכָּה הַנֶּ"ל^ב: (פרפראות לחכמה תנינא סימן ד)

פג. ראה בחיי מוהר"ן סימן ש"צ: "בליקוטי תנינא סימן ד', מה שמבואר שם מעניין רפואת המכה, ולכאורה אין פירוש לדברים הללו ומה עניינם במאמר זה; אמר המעתיק [הוא הרב מטשעהרין]: שמעתי מאנשי שלומנו שקודם שבועות הזה שנאמר בו המאמר הנ"ל חלה וכו' איש חשוב אחד מאנשי שלומנו בלאדיז'ין, היינו שהיתה לו מכה גדולה בפי הטבעת רחמנא ליצלן, והיה חולה מאוד, והרופאים משכו ידיהם ממנו, כי אמרו שאינו יכול לחיות, כי אפילו אם תיפתח המכה ותיבקע - אז צריכין לנקות אותה ולהמשיך כל הליחות הרעות מתוכה וכן שאר כל ההשתדלות הצריכין לרפואת המכה, וזה אי אפשר, מחמת שהיא בתוך הכרכשתא, ובוודאי ימות; ובאו אנשי לאדיז'ין על שבועות וסיפרו לרבינו זצ"ל אודות כל הנ"ל. אחר כך בשבועות אמר רבינו ז"ל המאמר הנ"ל, ושם מדבר מעניין רפואת המכה בפרטיות; וכשבאו לביתם נודע להם שבשעה שאמר רבינו ז"ל זה המאמר נבקעה המכה, ותכף נקל לו, רחמנא ליצלן מכאבו, ואחר איזה ימים נגמר רפואת המכה בשלימות. והכלל אשר נראה לעינים פעמים אין מספר אשר כל העניינים שעברו בעולם, בפרט העניינים שעברו על אנשי שלומנו - הכל היה נכלל בתוך דברי תורתו הקדושה, ועל ידי תורתו

אנשי שלומנו הזקנים ספרו איש מפי איש שכשסיים רבנו את הנאמר שם בסוף סעיף י"ב "ועל ידי בחינה זו, בחינת כהן, חסד, על ידי זה נסגר פי המפה, בבחינת 'והסגיר הכהן את הנגע' (ויקרא יג ד), שעל ידי בחינת חסד, בחינת כהן, נסגר המפה לגמרי, ונתרפא בשלמות" - באותו זמן ממש היתה רפואתו של רבי געציל וסגירת מכתו, ורבנו ז"ל אמר תבות אלו בשמחה גדולה, מחמת שהמשיך אז רפואה גשמית לרבי געציל על ידי אמירת תורתו; וכך ראו והבחינו ברבנו עוד כמה פעמים, שכשהמשיך רפואה או ישועה על ידי אמירת תורה - היה אז בשמחה גדולה מאד מאד:

❁ תשו ❁

בהמבאר בתורה זו (אות ז-ח) מענין שבועות, [פי מבאר שם מבחינת ה' ד'הששי' הנאמר במעשה בראשית, ושעשרת הדיברות הם בחינת עשרה מדריגות של נבואה, ומדרשת רבותינו ז"ל (שבת פח.) שכל העולם היה תלוי עד ששה בסיון, ומענין קבלת התורה, עין שם], אמר מוהרנ"ת: "דער רבי האט אויז אפגעגעבן ראש השנה פאר שבועות" - "בראש השנה החזיר לנו רבנו עבור שבועות"; הינו שמפני שבחג השבועות הקודם לזה לא אמר רבנו תורה^י, על כן כשאמר אחר כך

הקדושה המשיך רפואות ותיקונים והמתקות לכל הענינים שבעולם בכלליות ובפרטיות, ברוחניות ובגשמיות.

פד. ראה בחיי מוהר"ן סימן ר"ב: "בשבועות תק"ע היה באומאן בתחילת כניסתו לשם, ולא אמר תורה באותו היום טוב! אחר כך אמר לנו בדרך הלצה: 'אתם אינכם כל כך חוטאים שאומר לכם תורה...' וסיים אחר כך בעצמו: 'כי יש כמה תורות שנעשים על ידי חטאים דייקא, כגון פרשת העגל וכיוצא, שהתורה שבאותן הפרשיות נעשו על ידי חטאים, וכן אמרו רבותינו ז"ל (נדרים כב:) 'אלמלי לא חטאו ישראל לא היה להם רק הספר תורה

תורה בראש השנה הזכיר ענין זה של שבועות, והחזיר ומלא בזה כבכול את החסר^פ: רבי לוי יצחק שמעה מרבי אברהם בן רבי נחמן):

תשמב

תורה ע"ח תנינא נאמרה בשבת נחמו תק"ע פידוע, בהיות רבנו באומאן^י, וקדם לאמירתה אמר רבנו הקדוש לאנשי שלומנו: "מדוע אתם נוסעים ובאים אלי, מאחר שאיני אומר תורה וכו'" - הינו שהיתה פונתו על חג השבועות הקודם לו, שלא גלה אז תורה כדרך מדי שנה^י, ועל כן אמר פזאת; ונכנס אחר כך מענין לענין, עד שאמר תורה זו הנשגבה:

וספר יהושע', כי שארי נביאים וכתובים לא נעשו רק על ידי שחטאו ישראל והוצרכו להוכיחם כמו שפירש רש"י שם, נמצא שעל ידי החטאים של ישראל נעשו תורות שלימות, דהיינו כל ספרי נביאים וכתובים"; וראה גם לקמן סימן תשמ"ב.

פה. ועיין ב'פרפראות לחכמה' על תורה זו: "ובימי חג השבועות [תק"ע] נתקבצו לשם גם כן הרבה מאנשי שלומנו, והיו סבורים שיאמר לפניהם תורה, כאשר היה מנהגו בכל חג השבועות, אבל לא אמר אז שום תורה בשבועות הנ"ל, ואמר אז דברי צחות על עניין זה, כמבואר במקום אחר ('חיי מוהר"ן' סימן רב). ולעניות דעתי מרומז זה גם כן בסוף המאמר, שכתב שם: 'ועל כן ראש השנה שהוא בחינת אמונה, עיקר ראש השנה תלוי בסיון וכו'', היינו שרימז שגמר העניין של סיון שהוא קבלת התורה שזוכין על ידי זה לתיקון האמונה, הוא בחינת ראש השנה, וכן עניין ראש השנה שהוא בחינת חידוש העולם תלוי בסיון, על דרך שדרשו רבותינו ז"ל (שבת פח.) על ה"א ד'הששי' שכל העולם היה תלוי עד שישה בסיון שקיבלו התורה, כמבואר בפנים לעיל אות ח'. ועל כן באמת בתפילת ראש השנה אומרים 'אתה נגלית' וכו' ומזכירין פסוקים הרבה ממתן תורה, כי קשורים וכולים זה בזה".

פו. ראה השתלשלות אמירת התורה ב'שיחות הר"ן' סימן קנ"ג.

פז. ראה 'ימי מוהרנ"ת' חלק א' סימן נ'; 'פרפראות לחכמה' סימן ח' תנינא אות ג'; לעיל סימן תש"ז.

 תתיד

שְׁבוּעוֹת תַּקס"ז בְּקֵהֶלֶת זְאֵסְלָאב, בְּעֵנִין שְׁהִיוּ מְסַפְּרִים מֵאֶחָד מִחֲבֵרֵינוּ שְׁהִיָּה אֶז בְּפִעֻטְעֵרְבוּרְג, וְנִתְעַכֵּב שָׁם הֶרְבֵּה, מִחֲמַת שְׁנֵדְמָה לֹו בְּכָל פֵּעַם שְׁעַכְשׁוּ יִפְעַל^ט, וְכֵן בְּכָל פֵּעַם, עַד שְׁנִתְעַכֵּב הֶרְבֵּה שָׁם. וְאָמַר [רַבְנֹו] שְׁפֵן הַדְרָף כְּשִׁבְּאִין לְמִקּוּמוֹת כְּאֵלוֹ, שְׁנֵדְמָה בְּכָל פֵּעַם 'עֵתָה אִפְעַל, עֵתָה אִפְעַל' וְכו'. וְסִפֵּר מַעֲשֵׂה שְׁהִיָּה אִישׁ אֶחָד וְכו', וְהִתְחִיל לְצַעֵק עוֹד כְּנ"ל, וְנִתְקַבְּצוּ שׁוּב אֵלָיו וְהִכּוּהוּ כְּנ"ל; וְקִצַּת מוּבָן הַנְּמָשָׁל שְׁהִסְטָרָא אַחְרָא מְטַעָה אֶת הָאָדָם בְּכָל פֵּעַם עַל לֹא דָּבָר בְּשִׁקָּר גָּמוּר שְׁאִין בּוּ מְמָשׁ, וְהוּא נִסָּת אַחְרֵיָה וְהוֹלֵךְ אַחְרֵיָה, וְנֵדְמָה לֹו בְּכָל פֵּעַם שְׁיִרְוִיחַ יוֹתֵר וַיִּמְלֵא תְּאֵנֹו יוֹתֵר, וְרִץ אַחְרֵיָהֶם כְּמָה עֵתִים - וּפְתָאֵם נִתְעַלְמוּ, וּבּוֹרְחִים וּמְסַתְּלָקִים מִמְּנוּ כָּל הַתְּאֵוֹת, כְּאֶשֶׁר מְזַדְּמֵן לְפִעְמִים שְׁהַתְּאֵוֹת מְסַתְּלָקִים קִצַּת, וְכְאֶשֶׁר הָאָדָם רוֹצֵה לְפָרֵד מֵהֶם - אֲזִי חוֹזְרִים וּמוֹשִׁיטִים רֵאשָׁם, וְהוּא חוֹזֵר וְרוֹדֵף אַחְרֵיָהֶם, וְכֵן מִתְּנַהֵג לְהֵלֵן, שְׁתַּכְּף שְׁמוֹשִׁיטִים רֵאשָׁם - הוּא חוֹזֵר לְרֵדֵף אַחְרֵיָהֶם; וַיּוֹתֵר מְזָה אִינִי מְבִין הַנְּמָשָׁל כְּלוֹ. זֶה הַנְּמָשָׁל רַבּוּ מִפִּיּו הַקְּדוֹשׁ:

(כתב יד מורנו רבי נפתלי)

פח. ראה ב'חיי מוהר"ן סימן קנ"א: "ובאותה השנה [תקס"ז] נתבלבלו כמה אנשי שלומנו, רבי אברהמצ"י היה בפטערבורג, ורבים נתבלבלו מאוד"; וראה עוד אודותיו להלן בערכו.

שיחות הר"ן סימן נא

[ראה ב'חיי מוהר"ן' סימן נ"ט ד"ה 'סימן נ"א'
ששיחה זו נאמרה בליל ראשון של שבועות שנת תקס"ט]

תתכח

יש זקן דסטרא אחרא שעסקו תמיד להפיל את האדם לידי זקנה, דהינו
להחליש את דעתו כאלו הוא זקן במעשיו וכו', שעל זה הזהיר
אדוננו מורנו ורבנו ז"ל וכן שמענו מכמה צדיקים שאסור להיות זקן:
(ליקוטי הלכות הודאה ו אות לג)

תתכט

רבנו ז"ל הרים קולו הקדוש וצעק בקול עמוק וחקק, קול גדול ולא
יסף, והזהיר אותנו בזה הלשון: "אלט' טאר מען ניט זיין!" -
"זקן' אסור להיות!" ; ואמר עוד: "איך האב פיינט 'אלט', אפלו א
אלטן חסיד, א אלטן צדיק, א אלטן למדן; איך האב נאר ליב 'יונג',
נאר פריש ניי!" - "אני שונא 'זקן', אפלו חסיד זקן, צדיק זקן, למדן
זקן - 'זקן' אינו טוב; אוהב אני רק 'צעיר', רק התחדשות ורעננות! כי
צריך רק להתחדש בכל יום, להתחיל בכל עת מחדש"ט:

פט. ראה ב'ליקוטי הלכות' ספר תורה ד' אות כ"א: "כי זה כלל גדול, שעיקר תיקון האדם
וכל העולמות התלויים בו הוא על ידי בחינת התחדשות; וכמו שזההיר אדוננו מורנו ורבנו
ז"ל בקול רם בקול חזק מאוד בעת שהוכיח אותנו ועורר והקיץ אותנו בדבריו הנוראים,
ואמר אז בזה הלשון: 'אלט טאר מען ניט זיין וכו'' ('זקן' אסור להיות), וכנדפס קצת מזה

בסוף ה'סיפורי מעשיות'; שם הלכות פדיון בכור ד' אות ד': "זה עיקר הקדושה של איש הישראלי, שצריך להתגבר להתחדש בכל יום להתחיל בכל יום מחדש ממש, ולא יפול לעולם לידי זקנה ושיבה דסטרא אחרא, דהינו שלא יהיה נזקן חס ושלום בעבודתו ובמעשיו, הן טובים הן רעים חס ושלום, רק צריך להתחדש בכל יום כאילו היום נולד, כמו שאמר רבינו ז"ל (שיחות הר"ן סימן נא), בעת שגילה התורה הזאת, שאסור לאדם להיות זקן, אפילו צדיק וחסיד אסור להיות זקן בעבודתו, רק להתחיל בכל פעם מחדש, מכל שכן הקטנים במעלה, מכל שכן הגרועים ממש, **שבדאי אסור להם באיסור חמור להיות בעיניהם כזקנים** כאילו הם כבר זקנים במעשיהם הרעים חס ושלום ואי אפשר להם לשוב עוד חס ושלום, רק צריכין להתגבר בכל יום מחדש ולשכוח כל העבר רק כאילו נולדו היום מחדש"; 'עלים לתרופה' במכתב מיום א' ויצא שנת תקצ"ז: "בכל יום ושעה נעשים חדשות לגמרי, ויותר מזה יש בליבי מזה ובחסדו הנפלא אשר מחדש בטובו בכל יום וכו' כבר כתבתי מזה, והכל כלול במה שהזהיר הוא ז"ל בקול רם וגער בנו ואמר בזה הלשון: **'אֵלֶּט טָאָר מְעַן נִיט זַיִן!**' (זקן אסור להיות) ובזה הקיץ אותנו לשום לב לדברי רבותינו ז"ל שהזהירונו גם כן בפרשת קריאת שמע על פסוק 'אשר אנכי מצווך היום': 'בכל יום יהיה בעיניך כחדשים', כמובא בפירוש רש"י ז"ל, וכן על הפסוק 'היום הזה נהיית לעם' וכו', וכן רמזו לנו לפרש בעצמנו בכל מקום שכתב 'היום' באזהרת קיום התורה והמצוות שהכוונה כאילו היום נצטוונו מחדש, **והוא אזהרה גדולה מאוד, וצריכין לחזור זאת הרבה בכל יום ובכל שעה**, כי גם בכל שעה נעשין חידושים נפלאים, מכל שכן בכל יום ובכל שבוע וחודש, מכל שכן בכל שנה ושמיטה וכו"; ושם במכתב מיום ג' יתרו שנת תר"ב: "תזהרו לקיים מה שהזהיר [רבינו] מאוד שאסור להיות זקן, והרים קולו הקדוש וקרא בקול גדול ואמר **'אֵלֶּט טָאָר מְעַן נִיט זַיִן!**' (זקן אסור להיות) וכו', כנדפס מזה קצת, וכבר הזהירו רבותינו ז"ל על זה כמה פעמים ואמרו 'בכל יום יהיה בעיניך כחדשים', וכן אמרו 'בכל יום יהיה דומה בעיניך כאילו היום נכנסת עימו בברית', וכן הרבה, **אך ביותר ויותר הזהיר אדוננו מורנו ורבינו ז"ל על זה**, כי כל עניינו הוא בחינת התחדשות נפלא ונורא מאוד מאוד שיכול להרים ולחדש הנפשות שירדו ונפלו מאלפים שנה וכמה גלגולים עברו עליהם"; ושם במכתב מיום ד' משפטים שנת תר"ב: "כי זה העיקר שבכל העיקרים שהוזהרו על זה בפרשת קריאת שמע (דברים ו) 'אשר אנכי מצווך היום': 'בכל יום ויום יהיו בעיניך כחדשים' כמו שאמרו רבותינו ז"ל, וכן בתחילת מתן תורה כתיב 'ביום הזה באו מדבר סיני' (שמות יט א), ופירש רש"י: 'שבכל יום ידמה כאילו היום הזה קבלת התורה', וכן פירש רש"י בכמה פסוקים בתורה, כמו 'היום הזה נהיית לעם' וכו', וכן הרבה, ורבינו ז"ל צעק אלו התיבות בקול עמוק וחזק: **'אֵלֶּט טָאָר מְעַן נִיט זַיִן!**' (זקן אסור להיות); ושם במכתב מיום א' נח שנת תר"ג: "מי יתן שנזכה לקיים רצונו באמת וללכת בכל דרכיו, לשמוח בכל יום בכל יום, ולחפש ולבקש ולצעוק לה' לעשות מהתורות תפילות וכו', ולהתחיל בכל יום מחדש מאיזה נקודה שיתחיל, כי הכל תלוי זה בזה, כאשר דיברנו בזה כבר, ושלא יפול לידי זקנה חס ושלום, כמו שהזהיר מאוד בקול גדול ולא יסף בזה

תתל

רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ אָמַר: "אִיךָ הָאֵב פֵּינֵט אַ נָאָר" - "אֲנִי שׁוֹנֵא טַפֵּשׁ":

תתלא

זֶה כָּלֵל וְיִסוּד כָּל הַתּוֹרָה כְּלָהּ, שְׁצַרִּיכִין לְזַהַר מְאֹד לְבָלֵי לְהַטְעוֹת אֶת עַצְמוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם, וְכִמּוֹ שְׁצַעֵק הוּא ז' לְקֹדֶם הַסְתַּלְקוֹתוֹ וְאָמַר: "אֶת זֶה תִּקְבְּלוּ מֵאֵתִי, שְׁלֵא תִנְיָחוּ עַצְמְכֶם לְהַטְעוֹת בְּזֶה הָעוֹלָם, כִּי הָעוֹלָם מְטַעָה אוֹתָנוּ לְגַמְרֵי וְכוּ", כַּנִּדְפָס בְּשִׂיחוֹת הַר"ן; אֲבָל לְהַנְצִיל מְטַעֲיוֹת שֶׁל זֶה הָעוֹלָם, שְׁהֵם הַרְבֵּה מְאֹד מְאֹד, כַּמְעַט בְּלֵי שְׁעוֹר - אִי אֶפְשָׁר לְהַנְצִיל מֵהֶם כִּי אִם עַל יְדֵי הַתְּקַרְבוֹת לְהַצְדִּיק אֶמְתִּי שְׁלֵא הַטְעָה אֶת עַצְמוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם אֶפְלוּ כָּל שֶׁהוּא (וְכַמְבָּאָר מְשִׁיחָה זֹאת מְעַט בְּסִפּוֹר חַיֵּי מוֹהַר"ן (ס"ו ר')):

הלשון: 'אלט טאר מען ניט זיין!' ('זקן' אסור להיות) וכו'; וב'שיחות הר"ן' סימן נ"א: "אין טוב להיות זקן, הן חסיד זקן והן צדיק זקן - זקן אינו טוב, כי צריך רק להתחדש בכל יום, להתחיל בכל עת מחדש; רק יש מה שהוא משביח כשהוא זקן, היינו 'דבר אחר' שמוסיף כוח כשמזקין כמו שאמרו רבותינו ז"ל (שבת עז:); ראה עוד לעיל סימן ק"ט.

צ. וב'שיחות הר"ן' סימן נ"א: "גם בתמימות אסור להיות שוטה". והנה רבינו ז"ל שיבח כידוע את חכם הדור רבי הירש לייב מאליק, ואמר עליו: "עַר זָאל זַיִן נָאָה אַמָּאל אַזוֹי פָּרוּם ווִי עַר אִיז - וואַלט עַר נִישַׁט גַּעקוּמַען צו זַיִן זָאָה, נָאָר ווִייל עַר אִיז קְלוּג" - "אפילו אם היה ירא וחרד בכפליים ממה שהוא - לא היה בא לעניינו, רק זכה להגיע לעניינו משום שהוא חכם" (חלק א סימן תקנח), ומזה אנו רואים שאף על פי שעיקר עניינו של רבינו הוא תפילה, אף על פי כן אמר דיבור כזה, ששונא טיפש כנ"ל, היינו כי צריכין להיות גם חכם וערום ביראה כנגד זה היצר הרע אשר מגיע להסית ולהכשיל את האדם עם כל מיני חכמות וערמומיות, ובכדי לינצל ממנו ומתחבולותיו צריכים גם להיות חכם וערום ביראה. (רל"י).

הופיע מחדש!

הספר שרבים חיכו לו

"שארית יצחק"

לר' יצחק
ברייטער הי"ד

כמו כן ניתן להשיג את הספר הנפלא:

"שיח שרפי קודש"

ג' כרכים מלאים מזן אל זן
דיבורים ושיחות מבוררות מרבינו הק'
וממורה"ת כפי אשר נמסרו
ע"י ר' לוי יצחק בנדר ז"ל

ספר
חובה
בכל
בית

משלוח
עד
הבית

להשיג ב: אגודת "משך הנחל"

טל: 02-627-3120

וכן בכל מוקדי המכירות של ספרי ברסלב

היום חייתי חיים טובים

חיים חדשים באים לעולם

שי"ה שרפי קדש

לאחר עשור
טל ציפורה:
עריכה
מיוחדת

פנים חדשות באו לכאן
ג' ברכים מפוארים
מלאים מזן אל זן
עם תורה-שבעל-פה
בחסידות ברסלב

השלמת שיחות מתוך שמיעה
חוזרת של מאות קלטות מר'
לוי יצחק בנדר ז"ל | סדר נכון
ורצוי כך שכל אחי ימצא את
מבוקשו | עשרות אלפי מראי
מקומות | על כל דיבור ושיחה:
אסמכתאות, הקשרים והפניות
למאמרי הז'ל וספרי חסידות.

ג' ברכים
ראשונים

הלב
והנשמה
טל ברסלב

סיפורים נפלאים, שיחות קודש,
אמרות טהורות, הנהגות ישרות
מנהגים והליכות מהנחלים
הנובעים מוהיכל הרבי הגדול

רבי נחמן מברסלב זע"א
ותלמידו הנשגב

רבי נתן מברסלב זע"א
ותלמידיהם ותלמידי תלמידיהם
מדור לדור שנמסרו מפה לאוזן
בין החסידים בדורות הקדומים
ונשמעו לדור האחרון מקו
ברסלב פה מפיך מרגליות
רבי לוי יצחק בנדר ז"ל
ששמעם מבן תלמידו הגדול של
מוהר"ת ז"ל רבי אברהם בן רבי
נחמן מטולטשין ז"ל

אגודת "משכן החל"
02-627-3120

להשיג במוקדי מכירת ספרי ברסלב